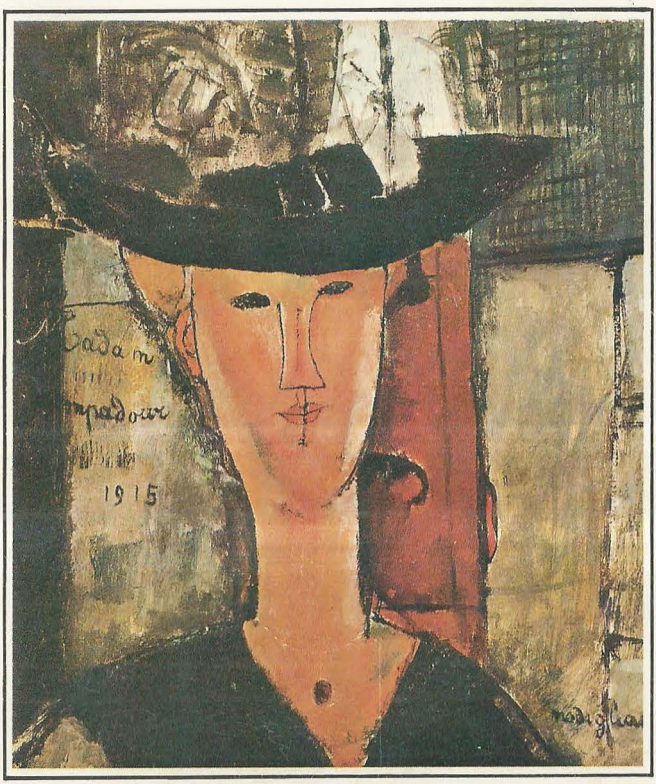
UŞAK İLE YOSMA

Nina Berberova

CAN

Türkçesi
OSMAN SENEMOĞLU

UŞAK İLE YOSMA
Nina Berberova

UŞAK İLE YOSMA

Nina Berberova

ÇAĞDAŞ DÜNYA YAZARLARI

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Özal Basımevi'nde basıldı. (1991)

UŞAK İLE YOSMA

Nina Berberova

ROMAN

Türkçesi
OSMAN SENEMOĞLU

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Bâbıâli Cad. Sıhhiye Apt. No. 19 Kat 2 Cağaloğlu-İstanbul
Telefon: 528 61 13 Faks: 513 51 88

Özgün adı
Le laquais et la putain

ISBN 975.510.266-3
© Actes Sud / Onk Ajans Ltd. / Can Yayınları (1990)

I

Valilik danışmanlığı rütbesine yükselmiş kuşkucu, hastalıklı, her zaman halinden şikâyetçi, dar, uzun yüzlü bir adam olan Petersburglu bir memurun kızıydı. Annesi, Petersburglu memur karılarına öylesine benziyordu ki, kadın öldüğünde on beşine yeni basan Tania, bir süre sonra belleğinde annesini, evlerini, evlerine gelip giden, çenesinden makas alan, aralarında hizmetçilerden, mağazalardan ve yapmacık hareketlerle saplı gözlükleriyle oynayarak hayırsever kurumlarından söz eden öteki kadınlardan ayıramaz olmuştu.

Eve bir dadı geldi ama, lise çıkışında Denizcilik Okulundan bir asteğmenle buluşan Tania'nın ablası Lila'yla başedemediği için, yeni işine hiç uyum sağlayamadı.

Tania ve Lila kadına şarap içmesini, açık saçık fıkralar anlatmasını öğrettiler ve kadıncağızı, alt kattaki kiracının kendisine çılgınca âşık olduğuna inandırdılar. Bir gün, hesabını bile kestirmeden, evde kimse yokken, eşyalarını topladı dadı, bir arabaya yük-

leyip Sayın Danışmana artık "dayanamayacağını" belirten bir yazı bırakarak gitti.

Devrimden bir yıl önceydi. Babaları Sibirya'ya atanınca dördü de İrkutsk'a taşındı. Dördüncü kişi, annelerinin yaşlı dadısı çiroz gibi kupkuru, eskiden şehvetli ama şimdi bezgin bakışlı Ella Martynovna'ydı. Büfeler, kuyruklu piyano, Şişkin'den iki kopya tablo ve Fransız halıları da taşınan eşyalar arasındaydı. İrkutsk'taki büyük memur lojmanında, yeni tanıdıklar ve yeni zevklerle yeniden başladı düzensiz yaşam.

Ella Martynovna babalarına karşı siper işlevi görüyordu. Bu arada, baba da hemen vali yardımcısının karısıyla bir maceraya –macera bile değil, hastalıklı ve bitmeyen bir ilişkiye– girdi. Vali yardımcısının yaşlı ve şişman karısıyla "Stanislas nişanlı" baba, parkın tenha yollarında ya da kent dışında ıssız Angara Irmağı kıyılarında buluşuyorlardı. Kimi kez mehtaplı bir gece seçip hava çok nemli değilse otların ya da bir ağaç kökünün üstüne oturuyorlardı. Maupassant'ın yapıtlarına özgü gençlik ve yasak ilişki oyununa girişmişlerdi, ama adamın redingotuyla kadının gözlüğü tüm kentte alay konusuydu.

Bu arada, şiş kebap yenilen, zurna çalı-

nan, ince bedenli, dar alınlı bir çerkesin kıvrılarak lezginka oynadığı bu havasız lokantada, Lila bacak bacak üstüne atıp (sağında da tanıdığı bir Ermeni tarafından sıkıştırılarak) boğularak sigara içiyor, gözlerini kırpıştırıyor, serçe parmağını kaldırarak kadehini tutuyor ve sonra da kaşlarına rastık çekip yeniden parfüm sürünmek için tuvalete koşuyordu.

Böyle akşamlarda, kızgın Tania evde kalıp düşünüyordu. Ne yapabileceğini düşünüyordu. Ne yapmalıydı? Gerçek yaşam başlamak üzereydi, bu nedenle hazırlıklı olmak, fırsatı kaçırmamak, yanlış bir adım atmamak gerekiyordu. Hemen evlenmeli miydi? Operet yıldızı mı olmalıydı? Ya da ruhunun öyküsünü anlatacak bir yazar mı? Ella Martynovna uzun ve boğumlu parmağını tükürükleyerek Tania'ya iskambil falı açıyor ve hep aynı şeyleri söylüyordu: Birisi Tania'nın kötülüğünü istiyor, bir başkası onu kıskanıyor, biri yoluna engel oluyor ama o, bütün bu engelleri aşıp siyah saçlı, zengin bir adamla evleniyordu.

Ve yeniden yollara düşüldü. Bu kez ne büfeler, ne de Şişkin kopyaları vardı. Kaçmak için Japonya'ya doğru yola çıkıldı. Kim-

den kaçmak için? Kaçış nedenleri arasında vali yardımcısının karısı da vardı. Ama gerçek neden bolşeviklerdi. Çarlık döneminin banknotları korselerin içine dikildi. Ve Tania, Lila ve Ella Martynovna birer korse giydiler. Kâğıt paralar yüzünden haşır huşur eden korseler ve bir yana sarkmış ağır redingot içinde aynı dörtlü, birbirinden ayrı yaşayamayan bir aile gibi yeniden yollara düştü, kaçıp Nagazaki'ye doğru yola koyuldu. Büyük bir gemide Japonların sevimli cıvıltıları eşliğinde Lila, kan kustuğu için kamaraya inip uzanmak zorunda kaldı. Gece geç vakit denkler ve paketler arasında yaşlı bir mühendisin güvertenin bir köşesine sıkıştırılıp öptüğü Tania birdenbire Lila olmadan her şeyin bir kat daha şen, daha kolay, daha özgür olduğunu, Lila olmayınca herkesin kendisini beğendiğini anladı. Lila'nın yanında kendisine yaşam hakkı olmadığını kavradı.

Evet Lila güzeldi, ama Japonya'ya geldiklerinde kızkardeşinin neşesiyle yapay seçkinliğinin azalmaya başladığını hatta düzgün, solgun, uzun yüzünün kasvetli ve cansıkıcı bir havaya büründüğünü farketti Tania. Sabah Lila çok dua etti, boynundaki madalyonda çarın portresini taşıyordu. İlkbahara

doğru tümüyle çöktü: Yeni giysiler diktirmiyor, öpülmesine izin vermiyor, saçlarını ensesinde çok sade bir topuz yapıyor ve tüm dualarının Rusya'nın bağışlanmasına yetmeyeceğini belirtiyordu. Aferin sana! diyordu kızkardeşi de.

Tania'nın küçük, aralıklı dişleri ve yumuşak, çok yumuşak bir teni vardı. Yeni yetmeliği sırasında bile vücudunda en ufak bir pürüz yoktu. Hantal gözkapaklı gözlerinin altında çiller vardı. Burnu iri, beyzi yüzü düzensizdi. Uzun boylu değildi ama iri göğüsleri vardı. Elleri kocaman, yürüyüşü yanpiriydi. Evet, ama birkaç ay sonra çevresinde dönen erkekler aralarında hiç sakınmadan konuşurken, Tania'nın öpüşürken özel bir biçimde bedenini bıraktığını ve artık kimsenin Lila'ya bakmadığını, zaten Lila'nın da yakında otuzuna basacağına ilişkin dedikodular olduğunu söylüyorlardı.

Oysa, kişnemeyi andıran bir kahkahayla fıkralar anlatmaya başlayan, çok yemek yiyen, şarkılar söyleyen ve Tania'ya sarılan bu adamlar arasında Aleksey İvanoviç adlı biri vardı. Japonca bildiği için casusluk örgütüne girmek isteyen ama şu sıralarda bir Japon bankasında çalışan bu yumuşak başlı, başkalarının çatal ve bardaklarından hasta-

lık derecesinde tiksinen bu adam, iri mavi gözlü, çizilmişmiş gibi ince gülünç siyah bıyıklı biriydi. Hep başkalarıyla gelip gidiyordu. Bir gün Ella Martynovna'ya, sinek papazının merdivende, karo papazına Tanyuşa'nın harika bir kız olduğunu ama gerçekte onun Lila'ya âşık olduğunu itiraf ettiğini söyledi. Gerçekten de Aleksey İvanoviç, Tanrı bilir neden, koridorda yalnızca iki kez gördüğü bu sade topuzla, rengi hastalıklı gençkızın, tüm yaşamı boyunca somutlaşmasını beklediği olağanüstü hayal olduğunu düşünüyordu. Ertesi gün, Lila kıkırdaklı burnunu pudralayıp konukların yanına geldi. Göğsünde porselen bir kuş asılıydı. Gerdan kırıyor, uzun ellerini birbirine doluyor, özellikle anlamlı bir biçimde öksürüyordu; bir ay sonra Aleksey İvanoviç evlenme önerisinde bulundu.

Tania ilk kez ne yapacağını bilmez bir duruma düştü. Gece hiç uyku tutmadı; kollarını arkaya atıp elleriyle yatağın kenarını yakalıyor, tüm gücüyle bedenini gerdiriyordu. Birinin Lila'yı ona yeğlemesi anlaşılmaz, inanılmaz geliyordu. Aleksey İvanoç'i beğenip beğenmediğini bilmiyordu ama evlerine gelen erkekler içinde onu öpmeye, mıncıklamaya çalışmayan, müstehcen şeyler

fısıldamayan ve genel olarak ona hiç dikkat etmeyen bir tek o vardı. Bunu ancak yeni anladı. Bir erkeğin ona dikkat etmediği ve yaşamının bir başarısızlıkla başlayacağı düşüncesi dayanılmaz geldi. İnce siyah bıyık, kıpırtısız gözler Tania için beklenmedik bir çekicilik kazandı.

Bir pazar sabah sat on sularında Tania ona gitti. Aleksey yeni giyinmiş, yalın ayak odada dolaşıyordu (onun böyle bir alışkanlığı olduğu sonra ortaya çıktı).

"Çok mutluyum Tatiana Arkadievna. Gururlandım. Bu mutluluğu neye borçluyum?" dedi, gülümseyerek ve büyük beyaz elleriyle ona doğru bir koltuk itti.

Tania kürk ceket ve kürk şapka giymişti, şaşkınlıkla bu temiz ve çıplak ayaklara bakıyordu. Bu işten nasıl sıyrılacağını henüz bilemeden ve titreyerek:

"Bir iddia üzerine geldim, kendimle iddiaya girdim," dedi.

Aleksey bir kahkaha attı. Kadının güç durumda olduğunu anlamadan:

"Benimle..." diye yineledi.

Tania birdenbire boğuk bir sesle:

"Bakın," dedi ve kürkünü açtı.

Çorapları bir gün önce satın aldığı geniş saten jartiyerlere takılıydı, üstünde kırışık

farbelalı patiska bir pantolon bağcıklarla tutturulmuştu ve Tania'nın üzerinde başka hiçbir şey yoktu; yumuşak, olağanüstü yumuşak teninin mavimsi bir yansıması vardı, memeleri ve memelerinin altındaki gölge kavuniçiydi. Bir süre, bacakları birbirine bitişik, hiç kıpırtısız durdu. Çorabının biri ötekinden daha yukarı çekilmişti. Ve birdenbire bir hareket yaptı... Bu hareketi nasıl olduğunu anımsayamadı –Kuşkusuz Maupassant'da ya da Krinitski'de ya da Peterburg'da yutarcasına okuduğu yazarı belirsiz kitaplardan birindeydi. Ama hareketin özü ondan geliyordu. İnilti ve kırıtmalarla düşlerinde öğrendiği bir tutkuyu dile getirdi Aleksey İvanoviç'e.

Aleksey İvanoviç, yaşamın elden geldiğince sakınımlı yürümekten –bir tuzağa düşmemek için–, ayağını nereye bastığını görmekten ibaret olduğunu sanmıştır her zaman. Ölüm bir tuzaktı, beklenmedik, tehditkâr olan her şey bir tuzaktı. Devrim, Aleksey İvanoviç'in babasıyla kardeşini yutmuş bir kuyuydu. Kendisiyse bu gayya kuyusundan kurtulmuştu. Ve ayağın takılabileceği daha bir sürü bilinmedik tuzak vardı.

Hemen ertesi sabah, Tania'ya olan tut-

kusu ona, gürültü ve büyük bir korkuyla, yalın ayak, gergin bir yüz, yırtık gömlekle içine düştüğü korkunç çukurlardan biri gibi görünmüştü. Dizleri üstünde çökerek, kafasını bir çıkıntıya vurmuş –alnını yatağın kıyısına çarpmıştı– acı, korku ve mutluluk neredeyse aklını başından almıştı. Bir hafta sonra, eski yumuşaklığını, gülümsemesini, iri gözlerinin mikaması parlaklığını yeniden bulmuştu. Tania ile evlendi ve onu Şanghay'a götürdü –süzülmüş, birden zayıflamış ve ürkek yüzlü, titrek bedenli bir adam oluvermişti.

Tania kocasından da, Şanghay'dan da, evinden ayrılmaktan da hoşnuttu. Aleksey İvanoviç'in eşliğinde dokuz yıl –bu süre içinde bir Amerikalıyla kısa bir serüven, evli bir Rusla acıklı bir ilişki geçmiş, ölü bir kız doğurmuş ve bir kez babasını görmeye gitmişti– sakin geçmişti çünkü bugünü hiç düşünmeden yalnızca gelecekle ilgileniyordu. Bu nedenle de, bu yıllar hiç iz bırakmadı. Japonya'da ona gençliğini anımsatacak hiçbir şey yoktu. Babasına felç gelmiş, bir dış satım şirketinde çevirmen olarak çalışan Lila ise yaşlanıp çirkinleşmişti. Ella Martynovna artık bu dünyada değildi. Dokuzuncu yılın sonunda Tania'nın canı birçok insanın

gittiği Paris'e gitmek istedi. Aleksey İvanoviç de aynı isteği duydu. Zaten her zaman karısıyla aynı şeyleri canı çekerdi. Her şeyi enine boyuna düşündüğünü sandı (bu iş için de çok çaba harcadı) ve işinden ayrıldı. Sonunda yola koyuldular. Tania'nın deyimiyle şanslarını hesaplamaya, geleceği düşlemeye çalışarak mutluluk aramaya gittiler. Ama Tania bu mutluluğu, özellikle kendi mutluluğunu, Aleksey İvanoviç'inkini, Paris'teki mutluluklarını tam anlamıyla düşleyemiyordu.

Aleksey İvanoviç'in Paris'te kullanmayı düşündüğü başlıca koz Japonca bilgisiydi. Bunun bir insan için çok büyük bir yararı olabileceğini sanıyordu. Ama dört ay sonra parası bittiğinde hem işsizlik, hem de vize, pasaport ve ikisinin de bilmediği Fransızca sorunlarıyla karşılaştıklarında, Aleksey İvanoviç çevresindeki her şeyi kırıp adi küfürler savurarak sinir krizleri geçirmeye başladı ve uykuları tümüyle kaçtı. Aleksey İvanoviç uykusuzluk çektiği zamanlar yaşadıkları küçük otelin odasında yalın ayak dolaşıyor, Tania da başını yastıklara gömüyordu. Bir süre sonra, uzak bir akraba ziyaretine gittiklerinde (evsahibi eskiden hafif süvari sınıfından bir papazdı) Aleksey İvanoviç son krizi-

ni geçirdi.

Banliyödeki ev, alçak ve nemli bir bahçedeydi; açık pencereden giren sivrisinekler lambaya doğru uçup yanarak düşüyorlardı. Rusya'ya benzeyen çok şey vardı: Masadaki bakır semavere, ocaktaki çaydanlıktan kaynar su ekleniyordu. Pembe tırnaklı, oksijen sarısı saçlı *matuşka*[1] tanımadıkları soylu kişilere ilişkin bir öykü anlatıyor, konuklar da çay içiyordu. Tepside elmalı turtadan yalnızca küçük bir parça kalmıştı.

Ve birden Aleksey İvanoviç evsahibinin sözünü keserek ortalığı çınlatan ağlamaklı bir sesle, "Çok sıcak bastı," diye haykırdı. "Pencerenin yanına oturun, akşam rüzgârı yorgun bedeninizi serinletir," dedi eski süvari papazı.

Ama Aleksey İvanoviç sıçradı ve kendisini pencerenin yanına çekmelerinin söz konusu olamayacağını haykırdı... "Bilirim ne olduğunu, pencereden düşülür!" Evdekilerden kimileri ona biraz kırılmış gibi baktılar. Ama İvanoviç bir çırpıda ceketini, yeleğini, pantolonunu sıyırdı, onu yakaladıklarında ayakkabısının tekini çıkarmıştı bile. Bembeyaz giysiler içinde, gülünç bıyığının siyahlı-

---

1. Ortodoks rahibe *batiuşka* (babacık), karısına da *matuşka* denir.

ğıyla açık renk gözlerini çevresine dikerek yeniden sakinleşti ve gülümsemeye başladı. Ama sonradan öyle şiddetle çırpınmaya başladı ki, ambülans çağırmak gerekti, iki hastabakıcı üstüne atlayıp devirdiler onu ve uzun bahçe yolunda sürüklediler. Bu sırada kendinden geçmiş İvanoviç anlaşılmaz sözcükler haykırıyordu.

İvanoviç birkaç gün sonra, yediği dayaktan her yanı şişmiş, saçlarının bir bölümü kırlaşmış, ön dişleri kırılmış bir durumda, hastanenin zırdelilere ayrılmış koğuşunda öldü. Ve Tania, mutluluk aramaya geldiği Paris'te, köhne otel odasında yapayalnız kaldı.

Yalnızdı. Yaşam gibi kasvetli bir gün başlıyordu. Oysa Tania kafasında ne kadar parası kaldığı, neler alabileceği, herkese olduğu gibi, burada karşılaştığı iki Petersburglu arkadaşına ve Şanghay'dan tanıdığı bir kadına, kısacası tanıdığını sandığı kadınlara olduğu gibi, arkasına saklanacağı, her şeyi düşünecek, her şeyini ödeyecek, armağanlar alacak, kendisine hayran bir erkeği nereden bulabileceği gibi hesaplar yaparken, böylesine uzun ve sönük günler, geceler istemiyordu. Yeni bir gün başlıyordu ve Tania, hemen hemen hiçbir şey satın almadan yalnız-

ca seçerek, fiyatları inceleyerek, çorap ve eldiven yığınlarını karıştırarak, savurganlık yapmadan ve ipekli bir elbise ya da kürk giydiğini düşünüp kalbi çarpacak kadar heyecanlanarak mağazaları dolaşacaktı. Dantel yığınlarını karıştırıyor, alması gerekeni alamamaktan korkarak parmaklarını düğmelerde gezdiriyor, omzundan sarkan her zamanki eski kızıl tilki kürkünü ve yasta olduğunu belirten siyah çiçek takılı tozlu şapkayı giyiyordu. Şimdi otuz iki yaşındaydı. Evliliği sırasında ve ölü doğan kızından sonra şişmanlamış ama yüzü tazelik ve parlaklığını korumuştu. Şimdi bile özensiz ve zevksiz boyanmasına karşın dikkat çekiyordu.

Kimi zaman Nadia'sını, Marusya'sını, Tatoçka'sını görmeye gidiyor, kâh biri, kâh öteki fileli çoraplar, aynası kırık eski bir çanta gibi armağanlar veriyordu. Daldan dala gevezelikleri arasında arkadaşlarından biri yaşamının gizlerinden söz ettiğinde, Tania bu yabanıl özgürlüklerden, tutkulardan, paradan, tembellikten, ilgiden, mutluluktan çok etkileniyordu.

Tania bu yabanıl özgürlük, tutku, para, aylaklık, sevgi ve mutluluk öykülerini soluğu kesilircesine dinliyor; bu kırıntıları aklında tutuyor, her şeyin çok neşeli, çok güvenli

ve alabildiğine sakin olduğu bu yaşamın –kendisininkine benzemeyen bir yaşam– nasıl bir şey olduğunu geceleyin anlamaya çalışmak için, bunları kendisiyle birlikte evine götürüyordu. Sonra, kendisine armağanlar veremeyen, yoksul bir yaşam süren ve çalışan dostlarına gidiyordu. Terzi kadın Belova vardı ve konuşmalarının konusu hep aynıydı: Son günlerde neler moda? En şık ve en ucuz nasıl giyinilir? En küçük bir kusurun –kötü takılmış bir kol, iyi biçilmemiş bir yaka– elbiseyi de, giyenin yazgısını da yok ettiğini duyunca Tania'nın eli ayağı kesilirdi: Bir başka tanıdığı daha vardı: Uzun boylu, makyajlı, hırçın, bir sürü mesleği denemiş Gulia adlı bir kadın. Eskiden bir güzellik enstitüsünde okumuştu, sonra mankenlik yapmış ama korkunç bir hastalık ve iki düşük yüzünden yıpranıp eciş bücüş olmuştu. Ve şimdi, tabaklarını kırdığı, müşterilere kaba davrandığı bir lokantada garson olarak çalışıyordu.

Tania ev, mağaza ve sokak gezmelerini inatla sürdürüyordu. Karşılaştığı kadınlardan aklı karışıncaya dek gözünü ayırmıyor, zaman zaman anlayamadığı bir dili dinliyor, sersemleyinceye dek kafasında hesaplar yapıyor, uykusuz gecelerinde gündüz görüp

duyduklarını yeniden aklından geçiriyordu. Nadia: "Her şeyden önce yıkanmayı öğrenmelisin canım; yıkanmasını bilmiyorsun" diyordu. Belova saçlarını kızıla boyaması ve hep siyahlar giymesi konusunda baskı yapıyordu. Bir başkası zayıflaması için yalvarıyordu. Ama tüm bunlarda, öğüt veren kadınların kayıtsızlığı, hatta neredeyse nefretleri belli oluyordu. Aralarında yalnızca Gulia, Tania'nın ne yapması gerektiğini kuşkusuz ötekilerden çok daha iyi bilmesine karşın, hiç öğüt vermiyordu.

Sonunda, kimseye bir şey söylemeksizin, bilgi ve parasını kendisini yenilemeye, değiştirmeye, gezmek ve bir yere gitmek için yeni bir çevre yaratmaya harcaması gerektiğini unutmaksızın yavaş yavaş değişmeye başladı. Gezecekti, bir yere gidecekti, ama nereye? Bir şarkılı Rus lokantasına, mersin balığı ve dağ tavuğu yenen başka bir lokantaya, Rus müziği değil de Arjantin müziği çalınan bir gece kulübüne; gergin yüzü, iri göğüsleri, cansız ağzıyla çevresine çok bakınmaksızın, bir kamışla soğuk ve sarhoş edici bir şey içerek, uzun tırnaklarıyla oynayarak oturacağı bir gece kulübüne gidecekti.

Ama, ya yalnız olduğundan ya da içerde

arkadaş edinme hakkının karşılığı olarak şef garsona bahşiş vermesi gerektiği için olacak, çok gözde ve her zaman dolu olan bir gece kulübüne almadılar kendisini, giriş kapısında bir kol geçmesini engelledi ve kadife sesli bir bariton Fransızca ama Rus şivesiyle geri çekilmesini rica etti. Tania, heyecandan konuşma yeteneğini yitirdi, kendini tutamayarak ağlamaya başladı. Buraya nasıl girebileceğini düşünerek giderken pelerinli ve şapkalı şen bir hovarda ona "güzel kız" diye seslendi ve yanağına bir öpücük konduruyormuş gibi yaptı. Yoldan geçen bir araba üstüne su sıçrattı. Başka bir yere gitmek için çok geçti. Gece epey ilerlemişti. Odasına döndü ve yatağına oturarak üzüntüden ağladı. Kirpiklerindeki siyah boya açık renkli giysisini lekeledi. Benzinle temizlemeye uğraştı ama her şeyi daha da berbat etti ve kendini camdan atmak istedi. Ama odası ikinci katta (bunu sonradan hep anımsadı ve bir daha böyle bir işe girişmedi) ve çok kötü kokan bir avluya baktığından hemen pencereyi kapadı.

Ertesi gün müziksiz, çigansız ama çok pahalı bir lokantaya gitti. İçeride yürürken masalardan birinde gözüne ilişen bir karttan burada en az yüz franka yemek yenebi-

leceğini anladı. Duvar diplerindeki masalarda ona hiç dikkat etmeyen ve şu ya da bu özellikleriyle –kel, sakallı, arsızca yemeklere saldıran ya da yemeği bitirip sindirmeye başlamış– babasını anımsatan erkekler oturmuştu. Patlak gözlü, dişlerini karıştıran orta yaşlı bir erkeğe çılgın bir bakış attı ve burada kimsenin ona gereksinimi olmadığını anlayarak yalnızca telefon etmek istediğini söyledi.

Dışarı çıktı, gideceği bir tek yer vardı; Tata'nın sözünü ettiği neşeli ve gürültülü Çingene kulübü. Oraya gitti. Karnı açtı. İçeri girdiğinde orkestra çalıyordu, bir köşeye oturttular, tek eşyasını –yakası ve kolları kakımla bezeli paltosunu– aldılar hemen sonra, aradığını –bir süre için bile olsa– burada bulacağını hissetti. Bugün ya da yarın değilse bile, mutlaka burada bulacaktı aradığını. Sahte Romen kemancıyla sahte Çingene şarkıcı tepesinde ciyak ciyak bağırıyordu. Tavandan nemli ve dumanlı bir örümcek ağı sarkıyordu. Kendilerini müziğe kaptırmış çiftler önünde sallanıyordu. Uzun bir ağızlık tuttuğu beyaz elini masaya koymuş, korseyle biçimlenmiş iri göğüslerini ileri çıkarmış, karanlıkta ışıldayan yüzüyle masasında oturmuş, görmeden bakıyordu. Bek-

leyişinde, son zamanlarda uyuyan bedeninin derinliklerinde, neredeyse ağzıyla yol açan gizli açlığında, uykudaki baba evinin penceresinde, yaban yaseminlerinin kokusu içinde mehtaba bakarak düş kuran masum bir gençkızın kendinden geçişini çağrıştıran birşeyler vardı. Anlatılmaz susuzluğu da çok fazlaydı ve gelecek sisli, ürkütücü görünüyordu.

Daha sonraları, sahte Romen kemancıyla olan aşağılatıcı ilişkisi geçmişte kalınca, kemancıyı bir erkek gibi değil de bir hayvanmış gibi anımsadı. Üzüntü, kıskançlık ve yarın korkusunun kemirdiği on sekiz aylık ortak bir yaşamdan sonra zayıf, perişan, gözleri çökmüş, acı içinde ama bilinçli olarak hastaneden çıktığı (bir ameliyat geçirmişti) gün (kemancı bir orkestrayla Londra'ya gitmişti), kimsenin kimseye hayran olmadığını, kimsenin kimseyi mezara dek sevmediğini, arkasına gizlenecek kimse bulunmadığını, kendi başına gelenlerin tüm Tata'ların ve Nadia'ların başına da geldiğini ama hiçbirinin bunları anlatmadığını kavramış olarak aynı yere döndü. Durmadan yalan söylemek, yaşamda tutunulabilecek her şeye sarılmak, unutmaya çalışmak, içmek, yanlışlarını ve kendisini birçok kez satan ve şimdi

de bırakıp giden şu kara gözlü it herifi yok etmek gerektiğini anlamıştı.

Bir sabahtı, daracık ve leş kokulu avludan gelen gürültüler yüzünden şafakta uyanmıştı. Bazan, başlangıçta, başı göğse dayayıp alçak sesle söylenen ve damarlarda bir ateş gibi dolaşan, bir çigan romansına çok benzeyen ama, sonraları, kirli çarşafa, lağıma benzeyen ıslak bir kasım günü kaldırım boyunca akan, çamur rengi ve insanın ayakkabısını basmaya korktuğu çirkef gibi kokan bu dönemi şiddetli bir kinle düşünüyordu. Öyle zamanlarda yaklaşık iki saat boyunca birbirine karıştırmamaya özen göstererek anılarına dalar, sonra derin bir uyku çekerdi. Ardından gün boyunca yitik coşkusunu, Aleksey İvanoviç'in ölümünden sonra ne ad vereceğini bilmediği, ama onsuz da yaşamanın olanaksız göründüğü, kendi deyimiyle aylaklık ve zevkin bir arada bulunduğu ve kendi deyimiyle Paris'e özgü mutluluk olarak adlandırabileceği bu şeyi, bu zorunlu, vazgeçilmez şeyi aramaya yönelten eski görünüşünü yeniden kazanmaya çalışırdı.

Akşamları, dünyadaki tek yerine, hep aynı çingene kulübüne geliyordu. Oranın müzik gürültüsü ve dumanlı havasında, za-

man zaman yüzündeki aşağılanma, üzüntü ve acı ifadesini silmeyi unutuyordu.

Masanın üstünden ona doğru uzatılan açık sigara tabakasını tutan kalın, kısa parmaklı erkek eli de, bu yorgun ve çaresiz yüzü beğenen bir erkeğin eliydi. Tania bir sigara aldı; tabakayı da masa örtüsünün üstüne koyduktan sonra gözleri dolu dolu, ne istediğini sorar gibi gülümsedi adama.

Adam şiveli bir konuşmayla:

"Bir Rus kadınından daha güzel ne olabilir?" diye haykırdı. "Hayır, lütfen söyleyin bana bir Rus kadınından daha çekici, daha görkemli, daha göz kamaştırıcı ne olabilir?"

Müzik de, müşteriyi memnun etmek için gürültü ve yaygarasıyla sanki soruyu yineledi.

Dört yıldır, haftada üç kez –gündüzleri– karısına, borsaya, briçe, ödenmemiş senetlere, karşılıksız çeklere, sıkıntılara, düzensiz, güç ve erkeklerin ağır bastığı tüm yaşam koşullarına karşı duyduğu bıkkınlıktan kurtulmak için buraya geliyordu adam. Yalnız burada, bu pek sevimli ve temiz olmayan perişan odada kendini bir hayvan gibi değil bir erkek gibi hissettiğini söyleyerek her gelişinde Tania'ya yüz frank bırakırdı. Kimi zaman Tania "Acaba benimle evlene-

cek mi?" diye sorardı kendi kendine. "Karısını terkedecek mi? Boşayacak mı?" Kimi zaman Tania onunla birlikte dışarı çıkmak istediğini söylüyordu. Belki birisi birlikte onları görür, karısına ihbar eder ve yaşama düzenini değiştirirdi. Ama adam tedbirliydi. Gelir gelmez robdöşambrını, terliklerini, çayını ister ve pasta paketini açardı. Tania'ya kapıya asılı duran ve kokusunu odaya yayan malını gözetleyen o kordonu, püskülü kırmızı robdöşambra nefretle bakarken, "Evlenmeyecek, hiçbir zaman evlenmeyecek benimle," diyordu. Oysa bir pijama ve terliklerle bu kokuyu eve soktuğu gün Tania nasıl da mutlu olmuştu! Sanki oraya yerleşmiş ve tümüyle elde edilmesine ramak kalmıştı.

"Bir tabancayla bu iş olur," dedi bir gün Gulia, "Sadece korkutmak için. Düşün: Yolda kaza geçirip ezilse, ortada kalırsın, eskisi gibi. Oysa yaşın da ilerliyor..."

Tania sevgilisini tabancayla tehdit etmedi. Dördüncü yılın sonunda adam ortadan yok oldu. İşleri nedeniyle bir haftalığına Paris'ten ayrılması gerektiğini söylemişti. Ama bir aydır ortalarda yoktu. Tania'nın bildiği adres yanlıştı, o sokakta bu numarada böyle bir ev yoktu. Gittiği kulübün telefonu vardı, orayı aradı Tania. Altı aydır uğramadığını

söylediler.

Tania çılgına döndü, tüm kentte oraya buraya koşuşturdu, karakola gitmeyi bile düşündü. On beş yirmi frankı kalmıştı. Odanın kirası ödenmemiş, yine yalnız kalmıştı. Adi herifin para biriktirecek zaman bile bırakmadığını düşünüyordu. Öfke ve umutsuzluk içinde saçı başı dağınık, kirli bir durumda Gulia'ya gitti.

"Evde misin? Çalışmıyor musun?" Gulia pencerenin yanına oturmuş nakış işliyordu. Çalıştığı lokantadan kovulmuş, şimdi evde nakış yaparak para kazanıyordu. Sigarasının külü kırmızı yünlünün, mavi kanaviçenin üstüne düşerken, "İstersen sen de yapabilirsin," dedi Gulia. "Saatte bir franka yakın para kazanıyorum. Açlıktan ölmemek için yeterli bu para."

'Ama, başka kadınlar da var,' diye düşünüyordu Tania. Endamlı, seçkin, güleryüzlü, doygun kadınlar. Bir yerde sekreterlik yapan ya da tezgâhtar olarak çalışan, patronlarıyla yatan, kış sporlarına giden, moda olan her şeyi satın alan kadınlar... Neden ben de onlar gibi olmayayım? Ama, gözleri yaşlı, çökmüş, göğüsleri sarkmış, kalçaları pörsümüş, aksak adımlarla, eldivensiz yürürken görüyordu kendini karanlık mağaza vitrinle-

rinde. 'Herhalde öyle kadınlar yok,' diyordu kendi kendine ya da o tür bir yaşam bir iki ay sürüyor. Herkes yalan söylüyor. 'O kadınların hepsi benim durumumda, çok çirkin.' Ve akan gözyaşlarını yüzünden eliyle siliyordu.

Ya lokantalar? Şimdi tümünü biliyordu Tania. Çingene kabaresi kapanmış, onun yerine başka bir lokanta açılmıştı. Eskiden Tania'yı içeri almadıkları lüks lokanta hâlâ duruyordu. Tatoşka'nın kapatmalık ettiği adam onu da bir gün götürmüştü. Eskiden kendini çok tedirgin hissettiği bu salonda Nadia'yla birkaç kez daha yemeğe geldi: Erkekler yaşlı olmalarına ve babasına benzemelerine karşın sonuçta tüm öteki erkekler gibiydi. Hatta bazıları Tania ile Nadia'yı süzmüştü bile.

Ama eski giysiler içinde ve çantada yalnızca yüz frankla oraya girmek olanaksızdı. Kentte günlerce sürttükten sonra iki kez Gulia'ya uğrayıp nakış işlemeye başladı.

İlk gün dokuz, ikinci gün on bir frank kazandı. Üçüncü gün hemen hemen gün boyunca yatakta kalıp ağladığı için dört frank kazandı ve ağlamaktan şiş gözlerle gene kendini yatağa attı. Dördüncü gün, yedibuçuk franga yarım bir istakoz aldı ve mayo-

nezle yedi –mayonezli istakozu kimse onun kadar sevemezdi: Dördüncü günün akşamı sarhoş gibi olduğundan, evsahibesinin gelip onunla konuşmasından, kirayı ödemek için endişelenmemesi gerektiğini, bekleyebileceğini söylemesinden hiçbir şey anlamadı. Beşingi gün metroya binecek parası kalmadığı için Gulia'ya yayan gitmiş ve yemek de yememişti. Gulia'da ona göre bir iş yoktu ama kahve ikram etti. Evinde akşam yemeği yediği Nadia'dan yüz elli frank borç aldı –yüzlük bir banknot, üstü de bozukluk–, Nadia'nın böbürlenmelerini dinledi, o da aynı biçimde karşılık verdi. Ertesi gün yemek için üç frank harcayıp ne yapacağını düşünmeye başladı. Kalan parasını durmaksızın sayarken elleri titriyordu. İki tasarısı vardı, ama birini seçmesi gerekiyordu.

Bu tasarılardan birincisi tabanca almak, tıka basa karnını doyurup ardından kendini öldürmekti. Öteki de, berberde saçlarını kıvırcık yaptırmak, pediküre gitmek, güzelce giyinip lokantaya gitmek, orada hesabı mutlaka birine ödetip yanında bir erkekle çıkacak biçimde davranmak. Aynaya yaklaştı, yüzü, kendini seyrederken takındığı ifadeyi aldı. Ve yapabildiği ölçüde üstüne çekidüzen vermeye başladı.

Saat sekizi çeyrek geçiyordu. Biraz gecikmişti –ama hiçbir yere zamanında gitmezdi. Siyah bir elbise giymişti. Başında da kabarık saçlarını açıkta bırakan bir şapka vardı– bir süre önce saçlarını kızıla boyatmıştı, ama şakaklarında, saç diplerinde doğal koyu rengi görünmeye başlamıştı. Astragan kürkünün yakası kalın beyaz gerdanını örtüyordu; yakayı açtığında çıkan sıcak ve parfümlü hava yüzünü yalıyordu. Bacaklarında son aldığı örümcek ağı çoraplar yepyeniydi. Ayaklarında hafif ayakkabılar vardı. Yeniden aynaya yaklaştı, görmek istediği –mutlu, dingin– yüzünü takındı. Uzun uzun kendini seyretti. Güzel bir kadındı. Küçük bir köpek de –tanışmak için ek bir gerekçe– görünüşünü tamamlayabilirdi. Budala! 'O çirkef heriften, çok nazik olduğu ilk günlerinde neden bir köpek istemedin?' Nazik mi? Tabii, şeylerinin... haydi aşklarının diyelim, birinci ve ikinci yılında çok nazikti; bu kürk mantoyu o armağan etmişti: tüm kaprislerine, kuşkuculuğuna, sulu gözlülüğüne katlanıyordu. Evlenmediği için suçlamalar, yakasına yapışma tehditleri gelmeye başlayınca tüm nezaketini yitirmişti. Haklıydı. 'Onu elinde tutabilirdin, her şey senin yüzünden oldu,' dedi kendi kendine. 'Ah bu-

dala, rezil, beceriksiz!' Aynadaki görüntüsüyle baş başaydı. Gıcırdayan dolap kapısını tuttu ve çarparak kapattı. Nazik ve iyi bir adamdı. Öyle de kalabilirdi. Tüm bunları kendi içinde okuyordu sanki ve ardından başka şey geliyordu: 'Şimdi nakış işlemek zorundasın, yoksa sokak kadını olacaksın.' Ağzının biçimini görmemek için eliyle aynayı örttü. 'Ne yapacağını bilmiyorsun,' dedi. Bu düşüncesini yüksek sesle söyledi ve yüzünün ifadesi yeniden bozuldu.

Kendine güveni, yapacağının doğruluğuna inancı hemen yok oldu. Yatıp uyumak ya da sokakta sürtüp ufak bir şişe konyak alıp içmek... Bu berbat düşüncelerden sıyrılarak mantosunun önünü açtı ve yeniden kapatıp dışarı çıktı.

Görgüsüzce düzenlenmiş lokantanın üçte ikisi Tania girdiğinde boştu: Sağda bir köşede yaşlı bir kadın ve erkek; sol köşede genç bir erkekle genç bir kız; sonra da yaşlı gibi görünen erkek yüzleri –tüm bunları birkaç saniyede gördü. Tüm dikkatlerini votkayla mezelere vermiş üç erkek vardı uzak bir köşede. Başgarson Tania'yı genç çiftin yakınına, kapının yanına oturtmak istiyordu. Ama o başgarsonun yanından geçip giderek erkeklerin yemek yediği masanın ya-

kınına oturdu. İki garson koşuşturdu, ama Tania mantosunu çıkarmadı. Hemen eline yemek listesini verdiler, çatal-bıçak parıldadı, peçeteyi açtı.

'Nazikti, nazik olabilirdi,' diye yineledi kendi kendine. Tüm hafta boyunca çok yorulmuştu. Yüzünü anımsadı ve belli belirsiz gülümsedi ama kimse ona bakmıyordu. Bu sırada salona (Fransızları andıran) iki erkek girdi ve karşısına oturdular. İstediği canlılıkta görünemediğini hissetti, yemeğini çabucak yiyip gitmek istiyordu. Düşünceleriyle başbaşa kalması gerekiyordu. Her şeyi düşünmeliydi. Uzun bir uyku çekmek. Peki ya yarın? Kafasından bu düşünce geçti. 'Yarın Gulia gibi ya da başkaları gibi olacağım. Çalışmaya gideceğim. Ne iş olursa yapacağım. Çalışan insanlar da var. İşte koşuşturan garsonlar, onlar da çalışıyor.' Ve onlardan birini izlemeye başladı –yaşlı, iri yarı, kel kafalı, dar beyaz ceketli bir adam. Kıllı elleriyle Tania'nın masasında birşeyleri düzelttikten sonra selianka[1] ve mersinbalığı servisi yaptı. Yanından geçen kâğıt yüzlü, daha genç ve parmaklarına taktığı temiz kadehleri taşıyan garson:

---

1. Balık ya da etle birlikte yenen lahana yemeği.

"Soldaki masadan mantar istiyorlar," diye fısıldadı. Kel garson alçak sesle:

"Anlaşıldı," dedi.

Tania'nın seliankasını masaya bıraktı ve sallanarak bir yerlere koştu. Kendisine benzeyen öteki dört garson arasında gözden yitirdi Tania onu. Karışık duygular içinde gözleriyle izliyordu. Garson yeniden göründü, ince bir mantar salatası tabağını havada tutarak geçti, peçeteye sarılı bir şarap şişesini açtı, tekerlekli peynir masasını uzak bir köşeye itti. 'Böyle bir adam ne için yaşar?' diye düşündü. Oradan buradan pis tabakları taşırken görüyordu onu. Tania bir an yan tarafında bulunan mutfak girişinde, tabaklardan birinde kalmış bir şeyi açgözlülükle ağzına tıkıştırırken gördü onu. Midesi bulandı.

'Böyle bir adam ne için yaşar? Peki ya ben? Ben ne için yaşıyorum? Bütün bunlar ne için?' diye düşündü. Adama ve kendine acıdı. Genel olarak insanlar ne için yaşarlar? Bir an düşündü. 'Zevk için. Evet, öyle. İnsanlar zevk almak için yaşar. Ama onun ve benim yaşamımızdaki zevk nedir?' Seliankayı bitirmediğini görünce:

"Mersinbalığını beğenmediniz mi madam?" diye sordu saygıyla.

"Eee... evet beğendim."

Kıllı ellerini ustalıkla kullanarak seliankayı ve daha başka birkaç şeyi kaldırdı. Alman gümüşünden oval bir tabakta hindi kanadı getirdi. Dimdik, kollarını oynatmadan yalnızca ellerini hareket ettirerek servis yapıyordu.

"Kırmızı şarap arzu eder misiniz?"

Tania yarım şişe şarap ısmarladı. Komşu masadaki adamlardan biri şaşkın bakışlarla Tania'yı süzdü. Bir an garsona ne söyleyeceğini anımsamaya çalıştı. Sonunda ne istediğini bularak:

"Garson buraya da bir şişe kırmızı şarap!" diye bağırdı.

Tania yeniden eski düşüncelerine döndü.

'Böyle bir adam ne için yaşar?' dedi. 'Ah Tanrım, nerelerde bu? Hah, işte elinde bir tabak sendeleyerek koşuyor. Yüzü nasıl da yaşlı ve yorgun, kafası ne tuhaf. Kuşkusuz çok sigara içiyordur, her yanı duman içindedir. Ya ben, ne için yaşıyorum? Niçin kendime bu kadar kötülük ediyorum? Bütün bunların sonu nereye varacak? Yarın öleceğim. Niçin? Acaba nasıl öleceğim? O zaman huzura kavuşurum. İmrenecek, hesap yapacak bir şey kalmayacak. Her şeyim

bitecek.'

Anlaşılmaz bir bakışımlılıkla yaşlı çift, ardından da genç çift kalktı. Göbekli, ince bacaklı bir komi giyinmelerine yardım etti. Çıktılar. Komşu masadakiler hesabı istediler. Hesap pusulasını birbirlerinin ellerinden kaptılar, sürahiyi devirdiler sonunda. Gözleri içkiden kaymış olan en oturaklıları ödemeyi yaptı. Tania ağzında bir lokma şeftali şekerlemesi, adamların yüzlerini değil de, bahşiş bırakma biçimlerini, kel garsonun değişen yüz ifadesiyle eğilip teşekkür etmesini, parayı almasını ve telâşla iskemleleri çekmesini uzun uzun seyretti.

Sonra garson, müşterileri başgarsona başgarson da komiye teslim etti. Komi de onları sokakta taksi şoförüne devretti. Bu sırada garsonun yüzü eski halini almıştı.

Tania küçümseyen bir tavırla:

"Kahve, lütfen," dedi.

İşte kendi parasını kendisinin ödeyeceği bir yemek de bitmişti. Her şey mükemmeldi. Ama çevresi nasıl da hemen boşalıvermişti! Şu kâğıt yüzlü garsonla daha genç olan bir başkası, kirli peçete yığını ve kadehlerle gidip geliyorlardı. 'Sanırım başka Fransızlar da var, ama onlar yalnız değil.' Tania bu şık, neşeli ve canlı insanlar girdiklerinde

farketmemişti. 'İşte bunlar zevk için yaşıyorlar.' Yaşlı garson yeniden koşuşturmaya başladı, ispirto ocağını yaktı.

Tania nedenini bilmeden:

"Çok müşteriniz yok," dedi. "Kalabalık olmayınca çok daha iyi."

"Haklısınız. Çok iyi."

Uzaklaştı. İspirto ocağı kahveyi ısıtıyordu. Garson tam zamanında geri döndü.

"Öğle yemeklerinde daha kalabalık mı oluyor?" ('Ona bunu niçin soruyorum? Ne olursa olsun buraya bir kez daha gelmeyeceğim')

"Hem de nasıl, bazı günler saat üçe kadar gelenler oluyor."

"Yorucu olmalı?"

"Alışkanlık. Neredeyse on yıldır çalışıyorum."

"Daha önce ne yapıyordunuz?"

Ama garson sekerek şeker maşasını almaya koştu. Tania yeniden adamın kıllı ellerine baktı. Dar ceketinin üstünden zayıf, çöküк, çok kıllı, kırlaşmış göğsünü görür gibi oldu.

"Daha önce mi? Yani ne zaman?"

Tania'nın çevresinde dönerken gülümsemeye çalıştı.

"Daha önce Rusya'da."

"Din, Çar ve vatan için savaşıyordum," dedi bir suikastçi havasıyla.

Tania kahvesini karıştırırken garsona baktı. Kambur sırtının el verdiği ölçüde dik, Tania'nın yanında duruyordu.

"Sakın Peterburglu olmayasınız?"

"Hem de nasıl. Nikolayev süvari birliğindenim."

Tania'nın kafasında, uzun bir koridoru andıran birşeyler oluştu, ama koridorun ucunda ne bulunduğunu seçemiyordu.

"Nikolayev süvari birliği mi? Ahliyostişev'i ve Zone'yi tanırdım. Ahliyostişev ablama asılırdı."

"Ahliyostişev'i tanırım, benden dört yaş küçüktü."

Tamam. Şimdi Tania, garsona biraz uzaklaşma, komposto kâselerini iç içe yerleştirip mutfağa götürme, yarına kadar yerlerine koyma, sonra da gelip kasanın yanında durarak son kalan müşterileri süzme olanağı tanıdı. Kapının yanındaki garsonlar çalışıyordu. Pencerenin kenarındaki masaya otursaydı Tania'ya başka bir garson, örneğin şu burun delikleri yarı saydam, yorgun görünüşlü garson hizmet edecekti. Artık garsonun uzakta durmasında bir sakınca yoktu. Oyun amacına ulaşmış, Lila ve çamyarması

Ahliyostişev aracılığıyla, zayıf da olsa, bir bağ kurulmuştu. Küçüklüğünde Tania'yı çok korkutan şu Ahliyostişev öleli çok olmuştu. Bir gün Tania'yı kavradığı gibi kaba hareketlerle elbisesini buruşturarak dans etmişti.

Garson Tania'nın tarafına baktı. Hayır, hesabı istemeye niyeti yoktu. Bir kez daha önünden geçti.

Mırıldanmasını duymayacağını sanarak:

"Bakar mısınız?" dedi –ama garson hemen davranarak kel kafasını ona doğru eğdi– "Belki kızkardeşim Lila Şabunina'yı da tanıyorsunuzdur, (Ben de Tania Şabunina'yım, kızlık soyadım Şabunina, bir zamanlar evliydim). Tanımıyor musunuz? Ya Zavertiaevleri? (Ne tuhaf adları var değil mi?) Sık sık giderdik onlara. Filatievler de vardı –Noel ağacı süslerdik onların evinde. Bir sürü çocuk vardı, hepsi de benden büyüktü– Kızkardeşimle altı yaş fark var aramızda. Filatievler Çernişev Köprüsünün yakınlarında otururdu. Bir de Von Goguen vardı... Babam ve Kirkileviç meslektaştı. Kirkileviç'i tanımıyor muydunuz? Kızı, şimdi Şvetkov'la evli. Nikolaev İmparatorluk süvarilerinden, yok yok Konstantinov İmparatorluk Topçu Birliğinden Onotnikov'u da anım-

sıyorum. Babası kodamanlardan biriydi."

Garson Tania'nın sigarası için bir tabla uzattı.

"Nasıl tanımam," diye yanıtladı farkına varmadan. Beceriksiz bir hareketle topuklarını birleştirdi ve kendiliğinden hesabı yapmaya gitti. Beyaz karpuzlu lambalardan birini söndürdüler. Tania farkına varmadı. Kasadaki kadın, "Bakın, ahbabınız bizi çok geciktirdi. Saat onu geçiyor," dedi.

Garson elinde hesap pusulası ürperdi ve hemen mutfağa daldı.

İçini kemiren şiddetli bir arzuyla, hiç değilse bir an, yalnız kalmak istedi; birşeyleri anımsamak, birşeyleri eski biçimine getirmek amacıyla duyulan bir yalnızlık, sessizlik gereksinimiydi bu.

Lahana ve eski giysi kokan karanlık dolabın kapağını açtı. Garsonların koyu renk ceketleri bu dolapta, küçük askılardaydı. Kendi ceketini, yün kumaşının hafifliğinden hemen tanıdı. Ceketin kolunu buruşturarak tutmuş düşünüyordu.

Geçmişi yeniden canlandırma tutkusuyla yanıp tutuşuyordu ama bu işe nasıl girişeceğini bilmiyordu. "Evin pencereleri bahçeye bakıyordu" tümcesini duyunca bir yerlerde gördükleri evi ve bellekte kalan eski bir

köy evini düşünen insanlardan biriydi garson. "Tren istasyona doğru ilerliyordu" sözcükleri de, yarı yıkık bir su deposu önünde durmuş aynı kara lokomotifi, uzaktan gelen top seslerini, istasyonun canlı kapısındaki Lehçe bir yazıyı ve yıllardan beri göre göre bıkılmış bir ufkun açık mavi rengini çağrıştırıyordu. Anılarda değişmez bir görüntüsü olmayan şey ise uzun süre önce ortadan kalkmıştı. Ama şimdi başına çok tuhaf bir iş gelmişti: "Çernişev Köprüsü", "Noel ağacı" sözleri beyninden bir çığ gibi geçti ve bir toz bulutundan, Tania'nın sözlerinin gürültüsünden kalanlar, donuklaşıp durarak zavallı yüreğini büyüledi. Kırmızı giysili incecik bir kız, Noel ağacının parlak toplarından birini ufak, nemli parmaklarıyla ezerek cam parçalarını pul pul etmişti. Adam, üniforması içinde, kalıptan yeni çıkmış üç köşeli bir şapka taşıyordu altın sarısı saçları üstünde, kulaklarına kayan bir üç köşeli şapka. Cam parçacıkları küçük kızın giysisiyle ellerini yaldızlamıştı... Ya burada oturup sigara içen, yüzüne çekidüzen veren kadın aynı küçük kızsa? Hayır, kuşkusuz bu o değil. Ya da kardeşiyse? Belki! Hayır, böyle bir şey de olmaz bu dünyada. Gene de bu kadın, o küçük kızın tanıdığı, gördüğü biri. Flatiev-

ler... Sonrası? Yok. Başka hiçbir şey anımsayamıyor, başka bir bağıntı kuramıyor. Ama bu da yeterli, çocukluğundaki bir yaz gününün güneşli parçacıkları ona doğru koşarak gelmişlerdi: Pencereden atlarken ceketi pencerenin ispanyoletinde öyle takılı kalmışken. Başka anılar da vardı, gülünç ya da hüzünlü ve renkli! Renkli ve öylesine hızlıydı ki bunlar, aklında tutamıyordu: Küçük ellerini sıkan beyaz eldivenler, askeri okul öğrencilerinin giydiği uzun kaput ve askeri okula girdikten sonra kapıldığı gurur verici ve ürkütücü duygu. Sonra, ilkbahardaki göz kamaştırıcı ve yabanıl özgürlük ve yeniden aralık ayının güzel havaları; Tanrı bilir neden, küçük Neva ırmağına, sisli bir havada kıyıları yararcasına, *Pierre ve Paul* kalesinden de büyük görünen, bir geminin girişini düşlediği Borsa Köprüsü yakınındaki şu kavşak. Ve başka bir şey daha: babasının tabutuna eşlik eden alayın sıkıcı, kasvetli müziği ve borazanların kıvrımları. Kum ve kar. Sessizlik. Kuzeyin karanlık bir gecesinde pencereden bakarken gökyüzünde gördüğü kuyrukluyıldız. Savaş, göreve atanma, sarhoşluk, evlilik ve onu bu daracık yere, bu dumanlı mutfağın boşluğuna tıkan firara, kenarlarına hardal bulaşmış tabaklara, par-

maklara yapışan salata yapraklarına, kimi zaman dibinde kalanları lıkır lıkır içtiği bu yarı dolu kadehlere, yaşamda her şeyin allak bullak oluşuna dek daha bir sürü şey vardı. İnce tahta askıdaki ceketinin kolunu iki eliylę tuttu, buruşturdu, çekiştirdi. Tüm evrende çınlayacak bir alarm çanının çalmasını bekliyordu. Belki insanlar ona doğru koşarlardı... Ama her taraf sessizdi, yalnızca ayak sesleri ve konuşmalar duyuluyordu.

Bu durumda, kapıyı açtı ve çıktı.

Tania hâlâ oradaydı. Şimdi neredeyse karanlık lokantada tek başınaydı. Masa örtüleri kaldırılmış, garsonlar sandalyeleri üst üste yerleştirerek ona doğru yaklaşıyorlardı. Başgarson çalışırken giydiği frakı çıkarmış, kasanın önünde duruyordu. Ceketin üst cebinde renkli mendili, r'leri söyleyemeyen konuşmasıyla ilginç ve seçkin bir Polonyalı olan patron hesap defterinin sayfalarını hışırdatarak karıştırıyordu. Hâlâ orada oturuyordu Tania. Gidebilirdi, ama gidemiyordu. Daha doğrusu garson onu kaçırmak istemiyordu: Tania ona birşeyler söylemeli, birşeyleri anımsatmalıydı. Yüzündeki güzellik ne göz kamaştırıcı, ne tatlı ve ne geçici. Ne anlaşılmaz bir güzellik –gözleri, parmakları, sesi! "Ahliyostişev" demişti. Kimdi bu Ahli-

yostişev? Hani şu 1918'de... şimdi canlanmış, evet, canlanmış ve onları şimdi burada karşılaştırmış mıydı?

Hesap pusulasını Tania'nın önüne koydu:

"Kendimi tanıtmama izin verin," dedi, teğmen Bologovski.

Tania masanın üstüne koyduğu yüz franklık banknota eliyle vurdu, yüzünü kaldırdı.

"Tanıştığımıza sevindim."

Garson hemen kasaya koşup paranın üstüyle geri döndü.

"Böyle bir karşılaşma olağanüstü bir şey! Rusya'dan ayrılalı çok oldu mu? (Bunu zaman kazanmak için soruyordu yoksa, ne kadar zamandır – on yıl, on beş yıl – dünyanın orasında burasında sürttüğünü hiç umursamıyordu).

"Ah, çok oldu!"

Tania paranın üstünü aldı, bir bahşiş bıraktı. Adam donmuş gülümsemesiyle, az ötede koşuşturan kâğıt yüzlü garsona kafasıyla bir işaret yaptı, iri elleriyle parayı toparladı ve fısıltıyla teşekkür etti.

"İzin verirseniz – bunu söylerken eğildi, kafası omuzlarına gömüldü, sırtı daraldı ve yuvarlaklaştı – birlikte çıkalım. Teğmen Bo-

logovski'yi haddini bilmez biri sanmayın lütfen."

"Peki çıkabilir misiniz?"

"Bir saniye."

Tania uzun süre önce gitmiş olması gerektiğini anladı. Pudra kutusunu açtı, aynayı aldı. Yemek ve şarap yüzünden ateş basmıştı.

Evlilik öyküsünü biraz kısaltarak, yaşamını anlattı, Bulgaristan'da yaşayan ve hep kendisini gelip görmeye niyetlenen ama bir türlü bunu gerçekleştiremeyen evli kızını ballandıra ballandıra anlattı. Yaşamını bir saat boyunca yolda anlatmıştı. Şimdi kendini evinde gibi hissettiği; Paris'in bir köşesindeki bir Rus kahvesinde anason likörü içiyorlardı. Kalbi telâşla çarpıyordu. Sigara paketini tutan elleri (aceleden yıkamayı unutmuştu) masanın üstünü düzenlemeye çalışırken titriyordu –işte onun bardağı, bu da kendininki, sigara şurada, orada da kibrit, işte Tania'nın sıcak, hoş kokulu eldiveni, az ötede de beyaz eli, hoş kokulu ve yumuşacık. Karşısında bir kadın var, nasıl olduğunu anımsamıyor, bir sürü pis şeyi karışık içtiğinden bacakları masanın altında külçe gibiydi. Sanki bacak yerine çizme vardı ve

korkunç bir ağlama isteği duyuyordu –yaşlılık belirtisiydi– Tania onu ister kırk beş, hatta elli sansın, istediğini düşünsün –ne pahasına olursa olsun ona yaşını söylemeyecekti.

Tania'nın ellerine, gerdanına bakıyordu ama yüzüne hemen hemen hiç bakmıyordu. İşte şimdi de içine bir sevinç dolmuştu. Tüm yaşadıklarını düşününce! 'Peki neyi düşünüyorum? Hah tamam, hareketli, aptal, acınacak geçmişimi düşünüyorum.'

"İtiraf etmeme izin verin, böyle bir akşam hiç yaşamadım, hayır böylesi hiç olmadı. Bunu bir övgü olarak almayın."

"Bir övgü olsa da mı?" dedi Tania. "Kadınlar övülmeyi sever. Siz erkeksiniz, bunu bilmelisiniz."

Tania da içiyordu. Geceyarısına doğru erkek acıktığını söyledi; yalnızca onun üç kadeh votkasına eşlik etmek için, Tania da votka ve yiyecek birşeyler ısmarladı. Gözlerinin çevresinde geniş ve siyah halkalar vardı Tania'nın. Votka yüzünden ağzı gevşemiş ve büyümüştü. Kendi kendine 'Bu adam neyi oynuyor?'diye düşündü. Ama bu sırada fitil gibi sarhoş ve sersemlemiş durumdaydı. 'Yasal kocayı mı? Âşığı ya da muhabbet tellâlını mı oynuyor? Bunu pat diye sorsam mı

acaba?'

Bu düşünce Tania'yı kahkahalarla güldürdü, az kalsın katılacaktı, başı öne düştü, masanın üstüne yıkılmamak için elleriyle başına destek oldu.

Birdenbire kendini denetleyememesi Bologovski'de hem istek, hem de şefkat uyandırdı. Gülmekten Tania'nın gözleri yaşarmıştı birden, kadehi aldı, beyaz ve düzgün parmaklarıyla sıkarak paramparça etti.

Bologovski alnı ter içinde:

"Tanrı aşkına Tatiana Arkadievna, insan böyle bir şey yaparsa yaralanabilir," diye bağırdı adam.

Parmakları, giysisi cam kırıklarıyla doluydu, ama Bologovski başka bir şey söylemeden, masanın altında sıkılmış yumrukları, kafasının içinde gürültü, yüreğinde ateşle durmuş bakıyor ve Tania'nın yol açtığı mutluluk içinde yüzüyordu; hiçbir şey anımsamadan, nefes almamaya, gözünü kırpmamaya çalışarak, büyük mutluluğunun sisi içinde, her şeyi hem bulanık, hem net, hem sevinç, hem de hüzün verici görüyordu.

Ama Tania'nın canı sıkılıyordu. Tezgâhın arkasında duran Kaluga eski valisi olan patronla, yağ ve duman içindeydi, kahvehane. Bologovski, nereye koyacağını, neye ya-

kıştıracağını bilemediği, bir tele takılı kâğıttan bir laleyi yüzünde gezdiriyordu. Boynunda gitar takılı bir matador fotoğrafı duvardan Tania'ya bakıyordu. Tüm bunlar –ve üstünde kırmızı bir tahtakurusu yürüyen kolalı gömleğiyle yanındaki adam– Tania'ya, bir düşkünlük, bir ceza, bir sona doğru hızla götüren bir yol gibi görünüyor, umutsuzluk ve dehşet içinde yaşamın kendisine nasıl acımasız ve sert davrandığına şaşıyordu.

'Eğer beni öpmeye yeltenirse yüzüne vuracağım,' diye karar verdi içinden.

Ama, takside Bologovski, büyük ve sert eliyle Tania'nın elini tuttu, sarıldı, kuru dudaklarını Tania'nınkilere, sert yüzünü yüzüne sürttü. Kısa bir süre sonra Tania kendini acıma ve sevecenlik duygusuna kaptırmıştı. 'Nereye gitmeli? Ne yapmak için? Tanrım bu aşağılık dünyada her şey ne denli hüzünlü.' Karanlıkta, alışkanlıktan çok merak yüzünden Bologovski'nin gözlerini görmeye çalıştı, kendisine hâlâ çok yabancı olan gözlerinde madeni gözyaşları parıldıyordu, seyrek saçları da (şapkasını çıkartmıştı) Tania'ya madendenmiş gibi geldi. Bologovski, Tania'nın arkasından sessizce çıktı merdivenleri ve yukarıda çıplak bir ampulün aydınlattığı, pamuklu bir perdenin pencereyi

kapattığı karışık odada Bologovski yabani ve kaba, aceleci bir hareketle Tania'yı itti ve düştüler (Tania sanki birşeyler düşünüyormuş gibi işi savsakladı). Ama Bologovski istediği gibi başarılı olamadı. Korkunç bir yorgunluk içinde, Tania'nın sıcaklığından sarhoş olmuş durumda, yüzünü yastığa gömüp derin bir uykuya daldı.

II

Tania, saçı başı dağınık, buruşuk mavi bir gömlek giymiş, gözlerindeki siyah boyalar akmış bir durumda, Rusya'dan kalma gümüş bir bileziği taktığı kolunu yere kadar sarkıtmış, yatakta yatıyordu. Bologovski pardösüsüyle pencerenin yanında ayaktaydı. Pencereden, üç metre genişliğinde ve nemli, karanlık bir kuyuya benzeyen avlu görünüyordu. Yağmur yağacaktı. Üst katlardaki pencerelerde görünüyordu ama, epeyce eğilmesine karşın, gökyüzünü göremedi. Bu kuyunun içine duman çöküyordu. Kısık bir sesle, sanki şarkı söylüyormuş gibi mırıldandı Bologovski:

Yağma yağmur dur
Astrakan'a gidiyoruz

Tania son sözcükleri duymadığı için, esneyerek: lokantaya gidiyoruz," diye yineledi.

Kısa kahkahayı andıran bir ses çıkartan Bologovski, birkaç adım attı, Tania'nın başını öptü. Kızıl saçları canlılığını yitirmiş,

renkleri solmuştu. Saçların ayrıldığı çizgi koyulaşmış, birkaç beyaz tel çıkmıştı.

Tania, kolunu bir halter gibi zorla kaldırarak:

"Rica ederim ağlama. Gene neden ağlamaya başladın?" dedi.

Bologovski ağlamıyor, tepeden Tania'nın yüzüne bakıyor ve gülümsemek için Tania'nın gözlerini kaldırmasını bekliyordu.

"Her an ağlayacak gibisin. Gözkapakların kırmızı, mutlaka gözlerinde bir hastalık var. Hep gözlerin yaşlı. Gül biraz, Allah aşkına, çok mu mutsuzsun?"

Bologovski yavaşça Tania'nın başını okşadı ve saçlarını öptü.

"Dişlerim çok berbat, gülünce iyi durmuyor," dedi ve istemeye istemeye güldü.

Gerçekten, neden ona bakınca Tania'nın içi sıkılıyordu? Neydi bu adamın derdi? İlk karşılaştıkları akşam hayal bile edemeyeceği şey olmuştu: İşte Tania, bedeniyle, sıcaklığıyla onundu, onunla birlikteydi, artık kendine ait olan bir karısı vardı. Tania Bologovski'ye çok gerçek olan ama buna karşın bir düşe benzeyen bazı şeyleri anımsatıyordu: Kimi zamanlar, kokusuyla, elinin ensesini okşamasıyla (Tanrım Tania bunu bir bilse) annesini anımsatıyordu bu kadın.

Bologovski işe saat on birde gidip dörtte geri dönüyordu. Sonra altıda gidip gece geliyordu. Tania ise hep evdeydi, erkeğini uğurluyor, sonra bekliyordu. Yatakta yanındaydı ve Bologovski'yi ısıtıyordu. Tania'nın yanında olduğunu, uzaktan geldiğini, tüm yitirdiklerini de birlikte getirdiğini bilmesi adamın uykularını kaçırıyordu.

"Tassenka, sevgilim, tatlım, öyle mutluyum ki bunu nasıl anlatacağımı bilemiyorum," dedi birdenbire. "Üzüntümün nedenini bilemiyorum... Bunu nasıl hakettim?" diye soruyorum durmadan kendime. "Biliyor musun eskiden de durmadan – Ben kimim? Neden? diye sorardım. Şimdi hepsini boş verdim, düşünmüyorum bile."

"Felsefe yapıyordun yani."

"Sen ne diyorsun. Böyle bir suratla felsefe yapmak ne demektir. Şimdiyse hiç içimden gelmiyor."

"Tanrıya şükürler olsun!"

Tania da, o malûm akşam, lokantada felsefe yaptığını anımsar gibi oldu.

"Şimdi gidiyorum (ayrılığa hazırlanmak için hep böyle derdi). Gitmem gerek, zamanı geldi."

Tania yataktan kalktı, sırtına kısa bir sabahlık geçirdi, belini sıktı ve yalın ayak Bo-

logovski'nin gitmesini bekledi. Sonra yatağa enlemesine yatarak bir gün önceki gazeteyi okumaya koyuldu.

Eskiden eline hiç gazete almazdı. Bazan birisi gazetesini bırakınca Tania hiç açmadan bir yana atardı. Hiç tanımadığı ve tanımayacağı insanlar ilgilendirmezdi onu. Ama bir aydan beri –Bologovski Tania'nın odasına yerleştiğinden beri (konuşmaları sık sık, evlenebilmeleri için gerekli belgeler üstüne yoğunlaşıyordu), Bologovski onunla oturmaya başladığından beri Tania ayrıntılarıyla, tadını çıkara çıkara, az rastlanır bir düş gücüyle anlatılan, her zaman kanlı bir çarşaftan ya da kuşkulu birşeylerle lekelenmiş bir havludan –adaba aykırı ve pis kokan bir eşya– söz edilen cinayet öykülerinden zevk almaya başlamıştı. Bu öyküler Tania'nın çok hoşuna gidiyordu.

Bir mezbahada parçalara ayrılan sığırları düşündüren dramlar vardı. Ya da geceleyin bir vücudun sessizce suya itiliverdiği öyküler. Meçhul alıcılara sepetler yollanıyordu. İnsanlar tabanca, ekmek bıçağı, makas kullanıyorlardı. Ama en vahşi, en unutulmaz cinayetler yalana dayalı olanlardı: Aritmetikten cebire geçiş gibiydi bu cinayetler. Birisini ya da kendi kendini yok etmekle ye-

tinmeyip herkesi kandırmayı da –canı pahasına da olsa– amaçlayan cinayetler.

Örneğin, öz kızını ve onun sevgilisini kıskandığı için, erkeğin karısını zehirleyen kadın, kürek cezasına çarptırılır ama suç ortaklığı kuşkusu bulaşmıştır adama da, bir küçük şey (hep peşimizde sürüklediğimiz şu küçük şeylerden biri) ortaya çıkarılır ve adam idama mahkûm edilir. Tam bir cebir değil mi? Ya da şu öykü: Bir kadın kocasının gözleri önünde kendini vurur ama, polisler geldiğinde kendisinden kurtulmak isteyen kocasının ateş ettiğini fısıldar komisere. İşte gene küçük bir şey ve kürek cezasına çarptırılır koca. Kadın için ölmek ya da yaşamak önemli değildir. Önemli olan, dünyada gerçek bir bedel ödemeye değen bazı şeylerin bulunmasıdır.

Neyse ki, bu okumalar sıkıntısını ve zamanı unutturuyordu. Tania, yataktan çıkmadan kendini düşünceye kaptırıp aynı şeyi –kendini, gerektiği gibi, hatasız öldürmeyi– nasıl yapabileceğini düşlüyordu.

"Zevk" için, işleri yolunda gitmediği için, saç dipleri aklaştığı, Bologovski yoksul, yaşlı ve sıkıcı olduğu için, onun yerine başkasını bulamayacağı ve gelecekten de umut kalmadığı için kendini öldürmeyi düşlüyor-

du. Çıplak ve soğuk ayaklarını yataktan sarkıtarak tüyleri alınmış koltuk altlarını açıkta bırakacak biçimde kollarını geriye atmış, sırtüstü yatıyordu. Tüm bunların suçlusu kimdi? Kimi ihbar etmeli? Hiç farketmez! Dürüst olmaya söz vermedi... Ama, fazla gözü kara olmamak da gerek, son yalanını dinleyecek bir komiser bulmak kolay değil... bir papazın orada bulunmasını beklemekse tümüyle boş bir hayal... oysa, son günah çıkarma sırasında da bir yalan kıvırmak ne güzel olurdu!.. Hayır herhangi bir tehlikeyi göze almak doğru değil. Her şeyi Tania kendi bildiği gibi hazırlayacak, Bologovski'nin yazgısını, bir annenin çocuğuna yaptığı gibi, kendisi düzenleyecekti.

Bugünlük yeter. Giyindikten sonra (delik iç çamaşırları ve neden bilinmez Bologovski'nin çok hoşuna giden eski kırmızı entariyi giydi) Gulia'ya gitti. Gulia'da gene bir yenilik vardı: Bir süredir Gulia sabahları bir zenginin küçük kızını dolaştırıyordu – birkaç frank ve öğle yemeği karşılığı.

Kedisi büyümüştü, siyah, beyaz tüyleri vardı. Masanın altında dolaşıyor, kaşınıp Gulia'nın yastığında uyuyordu. Tüm odaya bir koku sinmişti – Tania'nın kokusu, buruk ve yavan bir koku, oysa Gulia'nınki bozul-

muş alkolü anımsatan keskin bir koku.

Gulia geniş avuçlarıyla, sanki bir hastalık nedeniyle şişmiş gibi duran solgun yanaklarını, eskiden güzel ve diri olan yüzünü tutuyordu. Elleri, dar alnının ve patlak gözlerinin altındaydı. Birbirinden ayırdığı dizleri, eski püskü terliklerin içindeki koca ayakları Tania'ya ölü, hareketsiz şeyler gibi göründü. Gulia'nın tombul ve uzun parmakları arasında ucuz bir ağızlık ve bir izmarit vardı. Neredeyse erkeksi, kalın sesiyle:

"Bugün uşaklık yapıyor, yarın kapı dışarı edilir ve meteliksiz kalır. İşsizlik sigortasına yazılsın. Zorlamak gerek!" dedi.

"Önüne geleni kıskanıyor, en it kılıklıları bile."

"Bir yandan haksız da sayılmaz. Sen en adi iti bile geri çevirmezsin."

Tania şen bir kahkaha attı: Demek ki, Gulia onu "sevişken" bir kadın olarak görüyor. Bir gün aralarında konuşurlarken Nadia ile Tata'nın çok "sevişken" olmadıklarına değinmişlerdi. Oysa şimdi bu sözler Tania'nın çok hoşuna gitti.

"Parası yok, çok felsefi düşünüyor. Sonra da benim için biraz fazla yaşlı. Anlıyorsun değil mi?"

"Ne çabuk? Ah köpoğlu! Bir de kıskanı-

yor..."

Tania bir sigara yaktı.

"Dün bana: Ya benimle evlenirsin ya da seni öldürürüm" dedi.

"O da nedenmiş?"

"İşte, öylesine. Çılgınlığından."

Gulia ayaklarını kıpırdattı.

"Sen, ben, tüm insanlar ne için yaşıyoruz?" diye soruyor.

"Peki bu herif kendini ne sanıyor? Tolstoy falan mı? Ona bahşiş almak için yaşadığını söylesene."

Tania bir kez daha kahkaha attı. Kahkaha arasında da, gözlerini Gulia'nın ayaklarından ayırmadan:

"Ya beni bir gün gerçekten boğazlarsa?"

Gulia, yüzünü birdenbire masanın üstüne uzanmış yatan kediye yaklaştırdı.

"Ama neden boğazlasın?"

"İlle de bir neden gerekir mi bu işlerde? Sıkıntıdan da yapabilir..."

Bu sırada konuşmanın konusu değişti: Geçen yılki şapkanın nasıl tersyüz edileceğinden, Nadia'dan, Gulia'nın alkolik olan sevgilisinden söz ettiler... Gece oldu, yağmur yağıyor, çatının altında Gulia'nın penceresinden koyu mavi renkli iki sokağın kav-

şağı görünüyor, tramvaydan gecenin karanlığında koyu kırmızı kıvılcım fışkırdı ve asfalt öylesine ıslak ki, yer neresi, gök neresi belli değil.

Günler geçiyordu – sanki birisi iskambil kâğıtları gibi dağıtıyordu günleri, Ella Martynovna'nın fal bakmak için kullandığı şimdi de Tania ile Gulia'nın konuşacak birşeyleri kalmayınca, arasıra oynadıkları iskambil kâğıtları gibi. Salı, çarşamba, işte bir hafta daha geçti, ardından bir hafta daha ve işte bir perşembe, başka bir cumartesi. Tania evden çıkarken bir tramvayın saçtığı kıvılcım yok oldu. Tania, "bu önceden de olmuştu" diye haykırmak istedi, odasına dönünce lambayı yaktı ve Bologovski'yi beklemeye başladı. Onunla birlikteyken canı sıkılıyor ama yalnızken daha çok sıkılıyordu. Bologovski arasıra, "Tassenka'cığım, Tassenka'm benim" diyordu. "Seni bana Tanrı yolladı. Bizim lokantaya girmiş olman inanılmaz bir olay değil mi, söylesene? Sen ne obur şeysin! Nakış işleyerek kazandığın paracıklarını hindi yemek için harcayabiliyorsun. Biraz bekle, birtanem, bu ay kesinlikle havyar getireceğim sana, gerçek, taze, siyah havyar."

Tania zevkten gözlerini kıstı. Bologovs-

ki sevgilisini öpüp soyunmak için paravanın arkasına geçti. Soyunurken de gevezeliğe başladı –kim ne ısmarladı, ne kadar bahşiş bıraktı. Tania dinledi, dinledi, sonunda elini yüzünü yıkamadan uyuyakaldı. Onu uyandırmaktan korkan Bologovski usulca yanına yattı. Oda dumanlıydı, havasızdı, kadın kokuyordu, kadını kokuyordu. Ne güzel, aynı zamanda da ne ürkütücü bir şey. Yeniden evlenme niyetinde olduğunu kızına yazmalıydı. Kızının bir oğlu olduğunu Tania'dan gizlemişti –demek ki onun bir torunu vardı. Dört yaşında. Nasıl da şaşıracak Tania! Çocuklar nasıl acaba? Ama ne önemi var? Önemli olan Tania. Uyandırmamalı...

Usulca (ama boyun kemiklerinden bir ses çıktı) Tania'ya doğru döndü ve birden yüzünde bir parıltı gördü, lavabonun musluğundan ya da dolabın kilidinden yansıyan parıltının aynısı; pencereden giren ışığın yansımasıydı kuşkusuz. Tania'nın gözleri açıktı, boşluğa bakıyordu.

Tanrı bilir neden ürkerek:

"Tassenka'cığım," diye mırıldandı. Tania yanıt vermeyince korkusu daha da arttı. Kolunu Tania'nın omzuna atarak sıkıca sarıldı, Tania sıcaktı, canlıydı. "Neyin var?"

"Uy-ku-suz-luk," diye fısıldadı, sanki

onun yerine başkası konuşuyormuş gibi, durarak ve sert bir biçimde.

Bologovski sustu ve kulaklarını dikip dinlemeye koyuldu. Tania soluk alıyordu. Acaba kendisine bir şey söylemeyecek miydi? Yanına sokulmayacak mıydı?

Tania ellerini göğsüne koyarak:

"Benim yaşamımın ne olduğunu hiç düşündün mü? Bütün bunların neden olduğunu hiç düşündün mü?"

Bologovski içinin titrediğini duyumsadı, gırtlağıyla yüreği arasında belli belirsiz bir ağrı vardı. Sıkıntıdan kulakları duymaz oldu –bir saniye sonra yeniden Tania'nın sesini duydu.

"...dayanılmaz. Anlıyor musun, dayanılmaz. Istakozla mayonez yerine bir tabanca satın almak daha iyi olurdu. Gördün mü, orada asılı püsküllü bir robdöşambrım var. Hiç sormadın bile. Ne can sıkıcı. Bırak beni gideyim, Tanrı aşkına."

Bologovski oturdu ve Tania karanlıkta, onun iki eliyle kel kafasını tuttuğunu gördü; sonra düşük, dar omuzları yeniden hareketsizleşti.

"Seni tutmuyorum ki... Yok hayır, tutuyorum ve ben de sana tutunuyorum. Sen benim son varlığımsın. Bir de torunum var,

Volodia, Lidoçka'nın oğlu. Nereye gideceksin... Tassenka? Senin için ne yapabilirim? Ne istiyorsun? Belki bir bebek istiyorsun? Bilirsin her kadın..."

Tania, yatakta ağır bedenini doğrultarak Bologovski'nin yanına oturdu. Bir an hiçbir şey söyleyemedi, sonra kendini yatağa atarak gözyaşları içinde:

"Ben kendimden söz ediyorum ama ya sen? Ben çocuk olmasın diye elimden geleni yapıyorum, sen çocuk ister misin diye soruyorsun. Aman Tanrım anlayışsızlığın bu derecesi görülmüş şey değil! Gulia'ya alay konusu olacağım."

Tania'nın gözyaşları, karanlık ve havasızlık, bir eşyadan öbürüne parlak solucanlar gibi kayan ışık yansımaları, ama özellikle Tania'nın gözyaşları, Bologovski'nin içindeki son ışığı da karartmıştı. Lambayı yaktı.

"Ne? Ne? Tassenka..."

Ama gözyaşları yüzünden ne diyeceğini şaşırdı, Tania da bu konuşmanın ve gözyaşlarının nasıl ve neden başladığını anımsamıyordu. Ne zamandır düşlediği şeye, kendisini sevmeye ve tüm yaşamı boyunca yardım etmeye hazır bir erkeğe kavuşmamış mıydı? Gündüzleri istediği gibi dolaşabiliyor, eski giysilerini ters yüz edip iskambil oynayabili-

yordu. Gene de, Bologovski'ye ve kendisine duyduğu nefret ruhunu yaralıyordu. Yaşamın ne olduğunu bilmiyordu ama, aradığının bu olmadığını duyumsuyordu. Yıllar geçiyordu ve şimdi, bu katlanılmaz düşüncelerle, yüreğindeki bu sıkıntıyla, bu yaşlanmış göğüsler ve kötülemiş yüzüyle nereye gidebilirdi? Onu kim alırdı, ne yapılması gerektiğini kim gösterirdi? Dünyada her şeyin bu denli iğrenç ve acı olması imkânsız...

"Gitmene izin vermeyeceğim. Seni seviyorum, bırakamam. Sana dört elle sarılacağım."

Durmadan bunları yineliyordu, tavanda ampul yanıyordu, omuzları düşmüş ve gömleğinin açık yakasından sert göğsündeki gri kıllar görünüyordu.

Tania, yumuşak bir sesle:

"Söndürsene ışığı, uyku zamanı geldi," dedi.

Bir süre sonra da uykuya daldı.

Gece uzundu, başlangıcı olmayan sonsuz bir ırmak sessizce akıp gidiyordu. Bologovski, Tania ile yaşamaya başladığından beri ilk kez, kuşku ve hüzünle, geçmiş yaşamını anımsadı. Birden Tania'nın kendisini mutlu edebileceğinden kuşkuya düştü. Anıları arasında, her şeyin aşağı yukarı öteki in-

sanlarınkiyle aynı düzende olduğunu biliyordu: Çocukluğun masumluğu, gençlik yanılgıları, ülkeninkine bağlı olarak alınyazısının ağırlığı, başını soktuğu çatısını, ailesini yitirmesi, karısının ölümü, kızının evliliği: On yıldır yaptığı uşaklık. Bu yıllar boyunca birlikte olduğu, iki, hayır üç kadın: Geçkin bir akrabası, karısının evlenmesi için çok üstelediği bir arkadaşı, bir Noel gecesi –1932 miydi? 1934 müydü?– sokakta tanıştığı bir Fransız.

O dönemlerde Bologovski içiyordu... yaşamının mutsuz bir dönemiydi, ama böyle bir şey herkesin başına gelebilir. At yarışlarında kumar oynuyor ve içki içiyordu. Kızı bilet parası yollamış ama o bu parayı içkiye vermişti. Sonra bunlar geçti, kimi zaman uyumasını engelleyen yorgunluklar başgösterdi, omuzları ve sırtı ağrıyordu. Tabak taşımaktan kaynaklanıyordu tüm ağrıları. Ama ona imrenen bir sürü insan vardı.

Ve işte Tania ortaya çıktı. Gerçekten de, ötekilerden apayrı olan o akşamı anımsayamıyordu Bologovski. Tania bir masada oturmuş kahvesini karıştırıyordu, sonra karşılıklı oturmuşlardı, bir de kâğıttan yapılma bir lâle vardı, o da çocukluğu anımsatıyordu. Sonra, Tania'nın sol memesinin altında-

ki küçük beyaz leke, çocukluğundaki bir iltihabın izi ve güçlü, kıkırdaklı dizinin arkasındaki iki sert tandon. Hepsi bu muydu? Bunca yıl bu noktaya varmak için mi akıp gitmişti? Bu yıllar ve ötekiler. Her şey olup bitmişti ve belki de vaat edilenden de fazlasıyla.

Kuşku, hüzün. Neden? Tania yanında yatıyordu, düş görüyordu ve Bologovski, kuşkuyla, üzüntüyle, onsuz geçen yaşamını anımsıyordu; düşüncelerinde, bir ırmak gibi akan bu gecenin üstünden, geçmişle gelecek arasında bir köprü kurduğunda, Ta-a'yı yanında göremiyordu. Yeniden kendini yapayalnız görüyordu, eskisinden daha da yalnız. Neden? Kuşkusuz hayal gücü yeterli olmadığı için.

Sabah, sabah ve gene sabah. Önceki günün sabahı yok. Belki de hiç olmadı. Belki her zaman aynı sabah yineleniyor. Bir kez, bir kez daha, birçok, birçok kez, Tania bunu söyleyip duruyor. Boyaları dökük mavi bir kahve cezvesi ispirto ocağında titreyip duruyor ve Tania, açık pencereden serçe cıvıltılarını duyuyor, tıpkı ilkbahardaki gibi. Bir düşünce, her zamanki gibi bir düşünce, soluğunu kesiyor. Tek ve hep aynı düşünce.

Bologovski iki sepetiyle gelip onun evi-

ne yerleştiğinde Tania adamın eşyalarına şöylece bir göz atmış; bu pılı pırtıdan, bu kalıntılardan Kuprin'in iyice kirlenmiş bir kitabından tiksinmişti. Ama bu paçavralar arasında gerekli bir şey (daha o anda!) parıldamıştı. Şimdi Tania, gerçekten o muydu diye araştırmaya karar verdi.

"Evet, sanırım zaman geldi," dedi Bologovski, her zamanki gibi, tik-tak yapan bir saat gibi. Tania, Bologovski'nin ayak sesleri uzaklaşır uzaklaşmaz birinci sepeti açtı, ama yalnızca kirli kolalı yakalar vardı. Buna karşılık öteki hemen hemen doluydu. Sabahlığının üstüne bir şal atan Tania, iskemleye oturdu; kafasını, ellerini sepete daldırdı.

Neler yoktu ki! Eski pantolon askıları, iki düzine paslı tıraş bıçağı, şişesiz bir yağ lambası, kurşunkalemler, kumaş parçaları, yumruk büyüklüğünde delikleri olan cırtlak renkli bir yığın çorap, yarıya kadar yanmış mumlar, yaklaşık birbuçuk metre uzunluğunda bir kurdela, hem de yepyeni (parlak kâğıda sarılı), bir madalya ve kutusu, çok kaliteli ve kalın kâğıda basılmış bir tür berat, katlandığı yerlerde kâğıt tozlaşmış ve harfler çoraplara karışmış. Bir köşede de, Tania'nın önceden görmüş olduğu şey (Ta-

nia birdenbire Bologovski'nin o zamanlar söylediklerini anımsadı: "Benim değil, hayır benim değil ama çok iyi ateş eder"), sert ipekten bir Buhara şalına sarılmış, Rusların eline geçeli uzun zaman olmuş, küçük ama ağır, namlusu sepetin bir köşesine çevrili bir browning.

Tania, silâhı olduğu gibi, şalla birlikte aldı ama şal öylesine göze batıyordu ki, tümünü bir gazeteye sardı – bir gün önceki, her yanını okuyup bitirdiği gazeteye – ve paketi, dolapta çamaşırların altına sokarken, dün öyküsünü okuduğu kadınlardan birine benzemeye başladığını düşündü.

Bir planı vardı. Bir strateji uzmanı, bir yolcu, bir katil gibi kendine özgü bir planı vardı. Son günlerde, yalnız olduğu bir sırada tasarlamıştı bu planı ve yalnızca beyniyle değil tüm benliğiyle yapmıştı her şeyi. Düşündükçe ağzı kuruyordu ve bu nedenle birçok kez lavaboya giderek musluktan su içti. Şimdi, önceden yapması gereken iki şey vardı: Bir mektup yazmak, basit bir mektup, kime olursa olsun, örneğin Belova'ya – o düzenli biridir, mutlaka saklar mektubu; ardından, son bir kez Gulia'ya gitmeli ve "İçimde bir his var, korkuyorum..." demeli.

Hayır, hayır, üçüncü bir şey daha var,

belki de en önemli şey: Odanın sahibini uyarmalı, ya da daha doğrusu kuşku yaratmalı. Sorgu yargıcına: "Ah! Bay yargıç, daha o zaman bu ilkel adamın kadıncağızı öldüreceğini düşünmüştüm" diyebilmeli. Evet, yarın mutlaka bu filmi görmeye gideceğiz (tam karşımızda bir sinema var bay yargıç, haftada bir kez gideriz, tüm kiracılarımız da gider) derken bana nasıl da tatlı tatlı bakıyordu. "Mutlaka gideceğiz," demişti bu zavallı Rus kadın, "eğer hayattaysak," diye de eklemişti.

Neden, ama neden hayatta kalmalıydı Tania? Kızkardeşi Lila, çiroz gibi kupkuru olmuş, kapanıp kaldığı ihracat bürosunda neden yaşıyor? Felçten yamulmuş babası neden yaşıyor? Daha genel olarak, Aleksey İvanoviç'le evlendiği, birlikte yaşadığı, aldattığı bir ülke, dünyanın bir yerlerinde var olmuş muydu? Bu yıllar boyunca, pişman olmaya ya da sevmeye değecek hiçbir şeyle karşılaşmamıştı. Tania'ya öyle geliyordu ki, her şey daha iyi olabilirdi. Başkalarının yaşamı daha zengin, daha, daha neşeli, daha doluydu, mutluluk denen şey buydu. Bundan önce de, çocukluğunda, çoktan unutulan öteki ülkede, hiç de masum olmayan kurnazlıklar, aşırı bir kendini beğenmişlik

ve dokuz yaşından sonra edepsiz hayaller. Düşünmeye değmeyen şeyler. Yerin dibine batsın hepsi! En kısa sürede çekip gitmeli, bir anda tüm yaşamından intikam alarak, ötekiler gittiğinden, tüydüğünden, aşşağılık herifler, saklandığından Bologovski aracılığıyla intikam alarak çekip gitmeli.

Bologovski Tania'ya hiç para bırakmıyordu. Cimriliğinden değil, parası olmadığından. Yalnız yaşadığı sıralarda, biraz parası oluyordu arasıra, ona yetiyordu, hatta bazan yüz, iki yüz frank bile arttırabiliyor ve bunu kızına yolluyordu. Şimdi her şey zorlaşmıştı. Ama, havası kirli, bir yığın yabancı bedenle ve insanların nefes kokularıyla çevrili olarak metroyla eve dönerken her şeye karşın şu mutluluktan uçan, ter içindeki, sarmaş dolaş çiftle ortak bir yanı olduğunu düşünüyordu. Işıkları sönmüş istasyonlardan geçiyorlardı. Bologovski kimi zaman yaşlı bir kadını inceliyordu, geçen vagonlara hiç aldırmadan sıraya oturmuş, kambur, ak saçlı, sefil bir durumda, bastonu ve çantasıyla yaşlı bir kadın ya da ayakkabı bağı yerine ip geçirilmiş pabuçlarıyla uyuklayan yaşlı bir adam ya da ağzında ekmek geveleyen çolak bir işçi. O zaman aklına tuhaf düşün-

celer geliyordu – yolun sonuna gelme korkusu, belki de yaşlılık korkusu ve şimdiki yaşamı da, yerinden kıpırdatamadığı bir yük gibi, karşısında duruyordu.

Artan bir inatla ve ısrarla, tam farkına varmadan, sevginin, aşkın yardımını bekliyordu. Tam olarak ne istediğini bu kadına söyleyemezdi. Büyük bir olasılıkla ona sorsalar istediğini elde ettiğini söylerdi. Ama araya konuşma girmezse, kalbi bir sıcaklık, tatlı bir sözcük, ona karşı anlayışlı bir davranış, hatta... kendisiyle karşılaşmadan önce Tania'nın geçimini sağladığını sandığı nakışlardan bir armağan bekliyordu. Temelde sürekli bir acıyı andıran bu ağır sevinç içinde, kırılgan mutluluğunun köpüğünü öpücüklerden, sözcüklerden, gülümsemelerden çıkarıyordu.

Belki de (bu düşünceler genellikle eve yaklaşırken başlıyordu), Tania'nın hayatında kocasından başka bir erkek oldu. Ne de olsa öleli altı yıl ya da beş yıl olmuş. Eskiden böyle bir şeyi hiç düşünmezdim, ama şimdi her şey öylesine değişti ki, Tania yalnız yaşıyordu, acı çekiyordu. Tamam, peki beni ilgilendirmez. Ama ya şimdi de beni aldatıyorsa? Hayır, böyle bir şey olanaksız.

Yaradılışı gereği ne kıskançtı, ne de kuş-

kucu, üzülmesi ya da umutlanması için günlük bir olay gerekliydi. Ama olay da yoktu işte. Sokak kapısının önüne her gelişinde, tam eşikte, o evde yokken yukarıda birşeylerin değişmiş olabileceği düşüncesi içini bunaltıyordu, yukarıda her şeyin soğuduğunu düşünmekten korkuyordu, yukarıda her şeyin bitmiş olabileceğinden korkuyordu. O zaman, hemen kapıyı kapatıp zayıf, çarpık bacaklarıyla, Tania'nın hâlâ varolduğundan emin olmak için, basamakları tek tek çıkarak yukarı tırmanıyordu.

Tania, odanın ortasında bir iskemleye çırılçıplak oturmuş, oje sürdüğü elinin on tırnağıyla ayağının on tırnağının kurumasını bekliyordu. Vücudu bembeyazdı, şiş göbeğiyle kalçalarının çizgileri aldığı duruma göre değişiyordu. Vücudunda hemen hemen hiç tüy yoktu – kaşlarının olmayışından bu özelliği tahmin edilebiliyordu. Bacaklarını uzatmış, ellerini açmış bekliyordu, kendisinin hiç görmediği ama başkalarının gördüğü yüzü solgun ve durgundu.

Bologovski, odanın havasında bir yabancının varlığını sezerek:

"Buraya biri gelmiş. Kül tablası izmarit dolu," dedi.

Tania hiç kıpırdamadan:
"Gulia geldi," diye yanıtldı.
"Neden?"
"Merak ediyormuş, uğramış."
Bologovski üstünü çıkartmaya başladı.
"Neyi merak ediyormuş?"
"Beni. Benim seninle yaşamımı."
Bologovski pardösüsünü, şapkasını, ceketini çıkardı, yorgunluktan kaskatı kesilen ayaklarını pabuçlarından kurtardı ve masanın önünde oturarak bu hareketsiz, çıplak, iskemlede hafifçe öne eğilmiş, koca göğüslü, yirmi tırnağı da turp gibi kırmızı kadına bakmaya başladı.
"Şimdi bu sen misin? Aynı, bildiğim sen mi?" diye sordu sakınımla. "Tanrım, peki sen kimsin? Niçin bu kadar çıplaksın? Allah aşkına örtün biraz, örtün rica ederim." Bunları içinden, kendisi için söylüyordu ve aynı zamanda da konuşma yetisini yitirdiğini duyumsuyordu, sanki sesi felç olmuş gibiydi. Susmalı. Susmak gerek. Birden ağzı çok tuhaf bir biçimde, sanki bir usturayla kesilmiş ve hemen büzülmüş gibi kapandı. O zaman, Bologovski, kıllı ellerini masanın üstüne koyarak bu kadının kalkıp örtünmesini beklemeye başladı.
Sonunda Tania kalktı, terliklerini giydi

ve Bologovski'nin iki adım ötesinde giyinmeye başladı. Ama Bologovski, onun bu kadar yakın, bu kadar elinin altında olmasını tuhaf karşılamadı, bakma isteği bile duymadı.

"Gulia beni merak ediyor, Belova da, hatta evsahibesi de, aşağıda beni her görüşünde 'Tanrıya şükür' diyor, mantardan ya da kokmuş balıkların yüzünden geberirsem, beni zehirlemiş olmandan kuşkulanacak hepsi, yüzlerinden okuyorum bunu." Soluk leylâk pembesi korsesini giyerken kesik bir kahkaha attı Tania. "Ee, neden susuyorsun? Ben ölünce görürsün... o zaman konuşacaksın. Nasıl bıktım, nasıl bıktım her şeyden." Her şey eskimiş, yıpranmış –sutyenini bir çengelli iğneyle tutturdu– dökük saçları perişan, pudrası da, dibinde birazcık kalmış. "Konuşsana be adam!" Tania çorabının tekini ayağına geçirdikten sonra öylece kıpırtısız kaldı, Bologovski'ye baktı nefretle. "Madem benimle yaşıyorsun o zaman konuş, susup durma... Neden yaşıyorsun? Neden yaşıyorsun? Neden benimle birliktesin? Sana ne soruyorum, işitiyor musun?" diye bağırdı ağlayarak.

Bologovski parmaklarını kıpırdattı, ama bir şey söylemedi, yalnızca yüzünde bir titre-

me belirdi, gözleri daha da donuklaştı.

"Şu ya da bu biçimde böyle bir adamla..." diye mırıldanan Tania, üzüntü içinde saçlarını avuçladı. "Sana öfkeden başka bir şey duymadığımı anlamıyor musun? Hiçbir şey duymuyorum! Üç aydır beni niçin besliyorsun? Niçin benimle yatıyorsun? Hemen intihar edeceğim ve polis seni tutuklayacak. Kendimi öldürmeden önce oda servisi zilini çalıp bağıracağım..."

Tania bir yere doğru sıçradı, ama Bologovski de hemen atılıp yolunu kesti.

Nereye saldırmıştı Tania? Bologovski'ye doğru saldırmamıştı, yatağın başucundaki zile doğru da gitmemişti. Dolaba doğru atılmıştı. Bologovski hâlâ suskunluğunu yenememiş, bir tek sözcük bile söyleyememişti. Zaten dağarcığında ne tür sözcükler vardı? Sevgi sözcükleri mi? Sövgüler mi? Yarı çıplak Tania, çorabının teki elinde, dolabın kapısının yanında durdu ve hâlâ suskun Bologovski masanın altındaki ayakkabılarını giymeye, ceketini, pardösüsünü sırtına geçirmeye çabalarken Tania yapmak istediğini gerçekleştirecek gücü bir türlü bulamıyordu. Yüzünde şimdi korkutucu bir hava vardı. Dört, üç, iki, bir saniye... hayır, ona çok kolay, çok basit gelecek işi yapamaya-

caktı hiç. Bir saniye. Şalı hiç açmadan zile ulaşabilse. Karnımda, sıcak, yumuşak karnımda şalla, hem zili çalıp hem de tüm evi ayağa kaldırmak için bağırabilsem... Bu sırada Bologovski de kapıya koşar, "Ne oldu?" diye gelenlere, "İntihar etti," derdi. "Bakın tabanca daha elinde." "Hiç de intihar değil bu, sizi tutukluyoruz," diye yanıtlarlardı onu. "Kendi kendine ateş etseydi zili çalmazdı, imdat istemezdi, herkese, her birimize, tüm geçtiğimiz hafta boyunca sizden korktuğunu söyleyip durmazdı. Onu siz öldürdünüz." "Ama ben ateş edilmeden önce fırladım merdivenlere. Komşulara sorun." İşte komşulardan biri (yeminli olarak) önce silâh sesini ardından merdivenlerde ayak seslerini duyduğunu söylüyor. Bir başkasıysa (gene yeminli olarak) önce ayak seslerini sonra silâh sesini duyduğunu belirtiyor...

Bologovski evden uzaklaşmıştı bile, Tania ise kıpırdamadan dolabın yanında duruyordu.

İstediğini gerçekleştirmesini neyin engellediğini kendi kendine sormak yerine değişik şeyler düşünüyordu Tania. Acaba saat kaçtı? Aaa, tavandan bir örümcek ağı sarkıyor. Oraya ne konmuş? Şu beyin hastalığının adı neydi? Mani... mani'li bir şey. Lem-

fo... litomani. Hayır, ne oldu bana? Mitomani, *mitos* sözcüğünden. Uydurduğum bu hikâyeyi gazeteye yazsam para bile alırım. Ben uydurdum... Tanrım nerede bu adam? Aman Tanrım, yoksa beni bırakıp gitti mi?

Saat altı. Kasanın yanındaki yeşil abajurun lambası yanıyor. Aynı tür beyaz ceketler giymiş yedi adam masaları hazırlıyor. Küçük bir yük asansörü uğultuyla mutfaktan mezeleri taşıyor. Buzdolabından da, lokantanın ünlü kremalı turtasını getirdiler. Birisi kadehleri kurulayıp götürüyor –kadehlerin ayakları havaya doğru–... Bir akvaryum gibi aydınlatılmış bu salonda, Bologovski de oraya buraya koşuşturup duruyor, Alman gümüşü çatalları ayırıyordu. Yediyi çeyrek geçe giriş kapısı dönmeye, ilk müşteriler gelmeye başladı. Önce salonun dört köşesindeki masalar doldu, sonra da ortadakiler... Sıcak çorba kâseleri koşuşturulmaya, buz kovaları taşınmaya başladı, uzun şişlerde ızgaralar masalara getirildi. Bütün salon doldu. Saat sekiz. Bir tek boş yer bile kalmadı. Görünmeyen bir orkestranın büyük gürültüsü her yanı sardı, sonra sesler, hareketler hafifledi, insanlar çekildi, tabaklar, kadehler (bu kez ayakları yere doğru), peçe-

teler toplandı, iskemleler üst üste yerleştirildi, bir lamba söndü, bunu ikincisi, üçüncüsü izledi. Duvar saati on'u gösteriyordu, tam on'u. Sokakta bir ilkbahar gecesi vardı, bir mayıs gecesi. Paris hep aynı Paris'ti. Ama buna nasıl inanır insan?

Bologovski hem yürüyor, hem de düşünüyordu. Düşüncelerine güçlükle egemen oluyordu. Duygularına gelince... bir tek duygu egemendi: O çıplaklığa ve gözyaşlarına duyduğu tiksinti. Tania'yla geçirdiği üç aylık yaşamı anımsarken her şeye aynı hayasızlık, aynı kabalık ve aynı yalanlar bulaşmış gibi geliyordu. Tutunacak hiçbir şey yoktu, her şey kaygan ve iğrençti; en dayanılmazı da Bologovski'nin kendi kendini açıkça kandırmasıydı: Bu ilişkide Tania kendisi gibi değildi, Bologovski de öyle.

Akşamın karanlık ve nemli havasında yürüyordu Bologovski, karşılaştığı insanları hiç farketmeden ilerliyordu. Işıkları yanan bir yer görünce girip içiyordu ve ruhu –evet, yaşamının kanıtı olan ruhu– alkolün etkisiyle küçük tozlu kanatlarını açıyordu. Parayı bir kez daha tezgâhın üstünde tıngırdatıp bir tek atarak omuzlarına ve kaburgalarına yayılan o sıcaklığı, eksikliğini çok duyduğu o sıcaklığı duyumsamak istiyordu. İşte

başka bir yol kavşağına gelmişti, gazlı bir sokak lambası, bir eczane, buz taşıyan beyaz, pis, yüksek bir araba. Bir de at vardı... "Lütfen, her şeyi birbirine karıştırmayın, topçu birliğinin burada işi ne?" Görkemli Nikolaev Süvari Okulu... Şapkasını ensesine doğru itip iri gözlü, bakla kırı atın dingin başına sarılırken, "Şunu görüyor musunuz? Görüyor musunuz?" dedi. Ata sarıldı, okşadı, ağzını öptü, hayvanın uysal burun deliklerinden çıkan nefesi içine çekti, kokladı. At da onu kokladı, koklaştılar. "Görüyor musunuz şunu, tanıdı beni, hatırladı, unutmamış." Yanağını ve yüzünü hayvanın kafasına sürttü, iki eliyle okşadı. Kahveye bir buz parçası bırakan arabacı, sessizce yerine oturdu, kamçıyı aldı. At, Bologovski'yi yapayalnız bırakarak, kayıtsızca, uysal uysal yürüdü gitti.

Birden kapıyı açıp içeri girdiğinde, Tania, karanlıkta, duvara yaslanmış, top gibi sarılı Buhara şalını (Bologovski bu şalı nerede ve ne zaman görmüştü?) göğsüne bastırarak iki eliyle sıkıyordu.

"Tassenka, neyin var? Sanki beni korkutmak istiyor gibisin," dedi ve gülümsedi.

Tania, tedirgindi, geri çekildi.

"Neredeydin?"

"Ne demek neredeydim? Çalışıyordum,

uşaklık yapıyordum." Şarap kokuyordu Bologovski, şapkasının bir kenarı ezilmişti.

"Söyle bana, Tassenka..."

Tania, sarılı şalı sımsıkı tuttu, Bologovski yaklaştı, gözlerinde Tania'nın önceden bilmediği bir uçurum vardı.

"Söyle bakalım, beni sevmiyor musun? Sen sevgi deyince genel bir şey anlıyorsun. Değil mi? Oysa ben 'genel' değil, söylemesi bile korkutan çok özel bir sevgi anlıyorum."

Bologovski Tania'ya iyice sokuldu, ellerini omuzlarına koydu ve onu göğsüne bastırarak sımsıkı sardı.

"Sonuç olarak, her şey boşunaymış. Söyle yavrucuğum benden önce kaç kişi vardı?"

Tania susuyordu. Tabanca hem kendi göğsüne, hem de Bologovski'ninkine değiyordu ama, Bologovski farkına varmıyordu.

"Kaçıncı olduğumu söyle, seni rahat bırakacağım. Eskisi gibi özgür olacaksın. Cehenneme kadar yolun var, küçük ahmak! Madem yürütemedik, ne yapalım!"

Şalın altından tetiğe dokunmaya çalışırken, korkuyla:

"Beni bırakacak mısın?" diye fısıldadı Tania.

Bologovski birden geriledi ve sağ eliyle tabancanın namlusunu yakaladı.

"Bu da ne böyle?" diye sorarken sarhoşluğu da geçmişti.

Tania kendini yavaşça arkaya doğru bıraktı.

"Yok yok, bayılma! Numara yapmasını çok iyi biliyorsun. Evet... pes doğrusu! Söyle bakalım ne demek oluyor bu?"

Tania kendini toparladı, duvara yaslandığında güçlükle soluk alıyordu. Yüzü, kıpırtısız, beyaz ve nemliydi. Bologovski, bir eliyle Tania'nın ellerini tutarken öteki eliyle namlusundan yakaladığı browningi çeviriyordu. Bu arada şal da bayrak gibi dalgalanıyordu. "Ne demek oluyor bu? Ne demek oluyor?" diye yineleyip duruyordu Bologovski. Tabancayı halının üstüne attı, Tania'nın ellerini bu kez iki eliyle tuttu, diz çöktürdü ve kapının uzağına sürükledi.

Yatağın başucuna çarptıklarında Bologovski'nin silâhı almadığından emin olan Tania:

"Bağıracağım," diye haykırdı.

Tania'yı biraz daha çökerten, sürükleyen, çekiştiren Bologovski durmadan, "Beni öldürmek istiyordun ha! Beni öldürmek istiyordun?" diye homurdanıyordu. Sonunda Tania'yı öylesine sert bir biçimde silkeledi ki, kadın yatakla masa arasına düştü.

"Bırak beni," diye bağırdı.

Büyük bir balık gibi çırpınıp duruyordu, çok iyi tanıdığı bu ağır bedenden kurtulmaya çalışıyordu. Bologovski, dizleri ve göğsüyle Tania'yı eziyor, ellerini kırarcasına sıkıyordu.

"Gerekçen neydi? Yılan kadın, gerekçen neydi?" Tania'nın yüzüne çok yakın yüzü bir ağ gibi, şişmiş damarlarla kaplanmıştı.

Kendinden geçmiş olan Tania, Bologovski'den kurtulmaya çalışıp,

"Şaka yapıyordum, şaka yapıyordum, şaka..." diye yinelerken ensesini sert bir eşyaya çarptı.

Bologovski dirseğiyle Tania'nın yüzünü kendine doğru çevirdi ve göğsüyle bastırarak biraz daha ezdi. Sol eliyle Tania'nın ellerini tutarken sağ eliyle beyaz boynunu yakaladı. Dokununca dizinin arkasındaki yumuşak ve dirençli iki tandona çok benzeyen, arasıra gücünü ve zayıflığını sınamak için sıktığı o iki tandona çok benzeyen kadife gibi boynunu kavradı.

Tania, yuvalarından fırlamış, saydam, korku dolu, parıltısız gözlerle:

"Ah - ah - ah" diye inledi. Ama bu kez çıkardığı ses bir çığlık değil, hırıltıydı.

Evet, aynı sert ve güçlü tandonlar, ortasında yuvarlak bir bölüm var, çevresinde de titrek bir yağ tabakası, kıllı parmakların gömüldüğü bir yağ tabakası diye düşündü Bologovski. Tümüyle ayılmıştı. Çırpınışları durana dek, uzun süre sıktı. Artık yaşamıyor mu? Hâlâ yaşıyor mu? Yataktan çektiği bir yastığı Tania'nın yüzüne, bir başkasını da göğsüne attı ve yeniden üstüne yattı, tüm ağırlığıyla, yaşamadığını hiç düşünmeden. Birşeyler gürültüyle kapıya çarptı. Bekleyin... önce bir terslik olup olmadığını anlamak gerek. O tırnakları, sözleri, çırpınışları, bilmediği geçmişi ve geleceğiyle Tania geri dönerse çok korkunç olar... Ama, Tanrıya şükür, gelecek diye bir şey yoktu.

UŞAK İLE YOSMA

Nina Berberova

1901 yılında Petrograd'da doğan *Nina Berberova*, 1922'de ülkesinden ayrıldı, 1950'ye kadar Paris'te yaşadı. Şimdi Amerika'da Princeton'da oturuyor. *Nina Berberova*'nın kahramanları hep yıkılmış, her şeyini yitirmiş, gerçek yaşamlarına bir türlü kavuşamayan sürgünlerdir. Ülkelerinden ve geçmişlerinden uzakta kalmış bu insanlar, yazgılarına karşı direnmeye çalışırlar. Büsbütün yıkılmamak için Tanrı'ya sığınmak isterler. Ama Tanrı da sürgünlerin Tanrısı değildir, sürgünlerin Tanrıları yoktur. Bu yüzden, zaman zaman kendilerine acırlar, ama birbirlerine karşı acımasız ve amansızdırlar, kendi mutlulukları için (hangi mutluluk?) kardeşlerinin bile mutluluk payına göz dikerler, ama gene mutsuzluk ve yenilgiden kurtulamazlar, ökseye tutulmuş serçe gibidirler. Çarlık Rusyasının gözkamaştırıcı yaşamından, önce Uzak Doğa'ya, sonra Paris'te küçük, yoksul bir odaya sığınan, ölerek ya da öldürerek kurtuluşu arayan *Uşak ile Yosma*'nın kahramanı *Tania*'nın öyküsü de böyledir. *Nina Berberova*, her zamanki gibi, küçük bir kurtuluş umudu bulmak için, yine kahramanlarının kendi elleriyle oydukları uçurumun derinliklerine iniyor, ama onlar adına bulduğu ölümden başka bir şey değildir. 1985 yılına kadar kimsenin tanımadığı gizli bir yazardı *Nina Berberova*. Son yıllarda neredeyse bütün yapıtları dünyanın başlıca dillerine çevirildi. Sanki, yazgı karşısında bütün yenilmiş ve ezilmiş kahramanlarının öcünü alıyor.

Kapaktaki resim: MODIGLIANI

KDV içindedir

ISBN 975.510.266-3